

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**DRUGI STEBER POKOJNINSKEGA SISTEMA
V SLOVENIJI:
DOSEDANJI RAZVOJ IN PERSPEKTIVE**

Ljubljana, marec 2003

PETRA PERHAVEC

IZJAVA

Študentka Petra Perhavec izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Tineta Stanovnika in somentorstvom mag. Helene Bešter, ter dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne: _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD.....	1
1. KRIZA POKOJNINSKEGA SISTEMA PRI NAS.....	2
2. TRISTEBRNI POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENIJI.....	4
2.1. PRVI STEBER POKOJNINSKEGA SISTEMA.....	4
2.2. DRUGI STEBER POKOJNINSKEGA SISTEMA.....	5
2.3. TRETJI STEBER POKOJNINSKEGA SISTEMA.....	5
3. DRUGI STEBER POKOJNINSKEGA SISTEMA V SLOVENIJI.....	5
3.1. EKONOMSKI VIDIK UVEDBE DRUGEGA STEBRA.....	7
3.2. OBVEZNO DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE.....	8
3.2.1. OPREDELITEV POJMA OBVEZNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA.....	8
3.2.2. KROG ZAVAROVANCEV.....	9
3.2.3. PRISPEVKI ZA OBVEZNO DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE ...	10
3.2.4. POSTOPEK VKLJUČITVE V OBVEZNO DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE.....	10
3.2.5. PRAVICE IZ OBVEZNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA.....	11
3.2.6. POGOJI ZA PRIDOBITEV POKLICNE POKOJNINE.....	11
3.2.7. POKOJNINSKI NAČRT.....	12
3.2.8. IZVAJALEC OBVEZNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA.....	13
3.2.8.1. Nadzor nad poslovanjem Sklada obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja.....	15
3.2.9. OSEBNI KAPITALSKI RAČUN ZAVAROVANCA.....	15
3.3. PROSTOVOLJNO DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE.....	15
3.3.1. POJEM PROSTOVOLJNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA.....	15
3.3.2. POTEK PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA.....	17
3.3.3. OBLIKE PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA.....	17
3.3.4. DAVČNE OLAJŠAVE.....	18
3.3.4.1. Davčne olajšave za zavarovance.....	19
3.3.4.2. Davčne olajšave za delodajalce.....	19
3.3.4.3. Primerjava med kolektivnim in individualnim prostovoljnim dodatnim pokojninskim zavarovanjem.....	20

3.3.5. <i>POKOJNINSKI NAČRT PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA</i>	21
3.3.5.1. <i>Pravice iz dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja</i>	24
3.3.5.2. <i>Odobreni pokojninski načrti in njihovi izvajalci v letu 2000 in 2001</i>	24
3.3.6. <i>IZVAJALCI PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA ZAVAROVANJA</i>	25
3.3.6.1. <i>Pokojninska družba</i>	26
3.3.6.2. <i>Vzajemni pokojninski sklad</i>	29
3.3.6.3. <i>Zavarovalnica</i>	31
3.3.6.4. <i>Kaj kaže skupna vrednost premij pokojninskih zavarovanj?</i>	32
3.3.6.5. <i>Nadzor nad delovanjem pokojninskih skladov</i>	33
3.3.7. <i>PRENEHANJE ZAVAROVANJA</i>	34
3.3.8. <i>PREDNOSTI IN SLABOSTI PROSTOVOLJNIH DODATNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ ZA ZAVAROVANCA IN DELODAJALCA</i>	34
4. <i>PRIHODNOST DRUGEGA STEBRA V SLOVENIJI</i>	36
SKLEP.....	38
LITERATURA.....	40
VIRI.....	42
PRILOGE	

UVOD

Izdatki za pokojninsko zavarovanje predstavljajo najpomembnejši del izdatkov za socialno varnost. V skoraj vseh evropskih državah so javni pokojninski sistemi organizirani po sistemu sprotnega prispevnega kritja (pay as you go), kar pomeni, da se plačani prispevki sedanjih zaposlenih tekoče porabijo za pokojnine sedanjim upokojencem.

Izboljševanje življenjskega standarda v Zahodni Evropi, in posledično podaljševanje pričakovane življenjske dobe, sooča sodobno družbo s staranjem prebivalstva. Tako postaja država blaginje vedno dražja. Izdatki za pokojninsko zavarovanje v okviru javnega sistema, ki temeljijo na principu sprotnega javnega kritja, vedno bolj presegajo fiskalne zmožnosti držav. Na področju pokojninskega zavarovanja pomeni to zmanjšanje pravic iz javnega sistema in uvedbo drugega stebra oz. prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Slovenija se je v zadnjem času soočala z mnogimi izzivi in s težavami, ki so bile velikokrat odsev prehoda v politični pluralizem in tržno ekonomijo. Nove razmere so pogojevale reforme številnih sistemskih politik, med njimi tudi reformo pokojninskega sistema. Nov zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki je začel veljati 1.1.2000, uvaja dolgoročne spremembe v pokojninskem zavarovanju, in ena izmed novosti je uvedba prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Tako novi zakon uvaja koncept treh stebrov pokojninskega sistema. Prvi steber predstavlja obvezno pokojninsko zavarovanje, drugega obvezna in prostovoljna kolektivna in individualna dodatna pokojninska zavarovanja in tretjega prostovoljno individualno pokojninsko zavarovanje.

Bistvena novost v našem pokojninskem sistemu je torej drugi steber. Zaposleni in delodajalci morajo za dodatno pokojninsko zavarovanje poskrbeti sedaj sami ter se vključiti v pokojninski načrt prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki ga lahko izvajajo pokojninski skladi ali pa zavarovalnice.

Tudi v drugih državah, kjer imajo pokojninski sistemi vse večje težave pri zbiranju sredstev ter zagotavljanju pravic, iščejo dodatne finančne vire. Rešitev je v ustanavljanju privatnih prostovoljnih zavarovanj in drugih oblikah varčevanja za starost, pri katerih je bodoča pokojnina odvisna predvsem od vplačanih prispevkov oziroma od premij posameznika ter od upravljanja z njimi.

Tako je potrebno vnaprej zagotavljati sredstva za javna obvezna zavarovanja v zmanjšanem obsegu, ter jim dodati dodatne stebre obveznega in prostovoljnega pokojninskega zavarovanja (večsteborni sistem). Drugi steber naj bi torej postopoma

“razbremenjeval” prvi steber. V Sloveniji naj bi drugi steber v končni fazi nadomestil največ četrtno prvega stebra.

Namen mojega diplomskega dela je podrobno analizirati drugi steber pokojninskega sistema v Sloveniji. Značilnost drugega stebra pokojninskega sistema je, da je močno reguliran. Država določa okvire delovanja sistema z zakoni in s številnimi predpisi z namenom, da zagotovi čimbolj učinkovito izvajanje dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Na začetku se moramo seveda vprašati: ”Zakaj je sploh prišlo do uvedbe drugega stebra in reforme pokojninskega sistema pri nas?” Odgovor na to vprašanje sem poiskala v prvem poglavju diplomskega dela. Sledi prikaz osnovnih značilnosti tristebnega pokojninskega sistema in kratka predstavitev prvega, drugega in tretjega stebra.

V tretjem poglavju sem vsebinsko prešla na drugi steber pokojninskega sistema v Sloveniji. Zanimal me je predvsem ekonomski vidik uvedbe drugega stebra pri nas. Nato sem podrobno obdelala obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje in prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Predstavila sem izvajalce posameznega zavarovanja in prikazala tudi določene številčne podatke, ki so se mi zdeli bistvenega pomena, ter ostale stvari, ki jih mora poznati posameznik, če se hoče vključiti v dodatno zavarovanje.

Kakšna je prihodnost drugega stebra v Sloveniji in kaj je potrebno še postoriti na tem področju pa je tema zadnjega poglavja mojega diplomskega dela.

1. KRIZA POKOJNINSKEGA SISTEMA PRI NAS

Problemi financiranja pokojninskih sistemov so bili v zadnjih letih med najresnejšimi in najpomembnejšimi problemi, s katerimi so se soočile sodobne države v svetu. Slovenija pri tem ni nikakršna izjema, prav nasprotno (Brščič, 1997, str. 56).

Sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Sloveniji je od konca 80-ih let drsel v vse večje finančne težave. V tem obdobju so se upokojile številne generacije, ki so se skoraj v celoti vključile v zavarovanje takoj po vojni, zato je izredno hitro naraščalo število upokojencev. Istočasno pa se je razvila kriza, ki je bila posledica razpada prejšnje države in izgube bivših skupnih trgov. Število delovnih mest se je močno znižalo (skoraj za eno tretjino).

Dejstvo je, da število zaposlenih v primerjavi s številom upokojencev upada že vrsto let. Leta 1985 je razmerje med upokojenci in aktivnimi zavarovanci znašalo 1:3,33, od leta 1993 pa je razmerje med aktivnimi zavarovanci in upokojenci ostalo pri 1,7:1¹.

¹ Ocena sestave prebivalstva Slovenije 1995-2035 in odstotni delež posameznih starostnih skupin po letih sta podana v prilogi št. 1.

Tako se je razmerje med aktivnim prebivalstvom in upokojenci poslabšalo, stroški pokojninskega sistema pa so naraščali (Bešter, 1999, str. 26).

Vendar se v Sloveniji pojavlja problem, ker razmerje med aktivnim prebivalstvom in upokojenci ne kaže realne slike, saj so med slednje vključeni tudi tisti, ki niso redno zaposleni in ne plačujejo prispevkov. To je razlog, da je število plačnikov prispevkov manjše od števila aktivnih.

Vzroke za krizo pokojninskega sistema v Sloveniji, podobno kot v ostalih državah, lahko torej poiščemo v odrazu staranja prebivalstva, v visoki nezaposlenosti in množičnem predčasnim upokojevanjem.

Za razliko od mnogih tranzicijskih držav je Slovenija po politično in gospodarsko prelomnem letu 1990 ter razglasitvi samostojnosti lahko blažila socialne stiske in ohranila politično stabilnost prav zaradi sistema obveznih socialnih zavarovanj (Böhm, 2000, str. 14). Po drugi strani pa se je ravno socialni sistem prepočasi odzival na nove gospodarske pogoje, kar se je kazalo v anomalijah in zlorabah pravic.

Slovenija je ena tistih držav, kjer je staranje prebivalstva, zaradi nižje rodnosti in vse daljše življenjske dobe prebivalstva, neizbežno dejstvo. Ta demografski pojav pa je za pokojninski sistem, ki je bil osnovan izključno na enostebnem dokladnem sistemu, povečeval breme na javne finance in s tem na aktivno prebivalstvo. Strokovnjaki so nas opozarjali, da je potrebno spremeniti naš pokojninski sistem. IMF je bil leta 1995 v svojih ugotovitvah neizprosen: obstoječi pokojninski sistem vsebuje obljube bodočim generacijam upokojencev, ki jih slovenska država ni sposobna izpolniti (Bešter, 1999, str. 26).

Tako smo se pri nas pokojninske reforme prvič resneje lotili leta 1996, ko je vlada Republike Slovenije pripravila izhodišča za reformo, novembra 1997 pa je bila izdana Bela knjiga o reformi pokojninskega in invalidskega zavarovanja, v kateri so bili obrazloženi razlogi in cilji sprememb ter nakazane najpomembnejše rešitve.

Po dolgotrajnem razpravljanju in usklajevanju je bila leta 1999 sprejeta reforma, ki pa ne posega v bistvena načela², na katerih je zgrajen sedanji sistem financiranja in delovanja pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Brščič meni, da so bili cilji reforme obstoječega pokojninskega sistema predvsem znižanje prispevnih stopenj, odprava neenakosti³ in okrepitev povezave med prispevki in pokojninami.

² Še vedno ostaja načelo vzajemnosti, solidarnosti in odmera pokojnine glede na doseženo pokojninsko dobo in višino plač.

³ Pričakovana življenjska doba žensk je daljša od moške in različnost upokojitvenih starosti nasprotuje enakosti spolov.

Pogoji, ki se zaostrejejo, in vrsta ukrepov (podaljšanje izračuna pokojninske osnove, znižanje odmernega odstotka, podaljšanje pokojninske dobe in starosti, zlasti za ženske) povzročata, da se bodo pokojnine iz prvega stebra postopno zniževale v naslednjih letih. To pa posledično pomeni, da bosta drugi in tretji pokojninski steber nadomestila izpad dohodkov.

2. TRISTEBRNI POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENIJI

Pokojninski sistem je v Sloveniji sestavljen iz treh stebrov, kot načina “varčevanja” za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Mnogi zagovorniki večstebrega pokojninskega sistema navajajo kot argument za uvedbo dodatnih dveh stebrov nezmožnost enostebrega javnega pokojninskega sistema, da izpolni tri osnovne funkcije in sicer funkcijo zavarovanja, prerazdelitve in varčevanja (Brščič, 1997, str. 58).

Koncept tako imenovanih treh stebrov pokojninske reforme vključuje vse znane in bistvene pristope, finančne oblike in namene zagotavljanja materialne varnosti za starost, ki ga sestavljajo (Končina, 2001, str. 18-19):

- prvi steber, ki je sedanji in osrednji steber zagotavljanja materialne varnosti za starost aktivnega prebivalstva in sedanjih upokojencev;
- drugi steber sestavljajo obvezna in prostovoljna kolektivna in individualna dodatna pokojninska zavarovanja;
- tretji steber pa predstavljajo zavarovanja zavarovalnic, ki jih izvajajo zavarovalnice na podlagi Zakona o zavarovalnicah.

2.1. PRVI STEBER POKOJNINSKEGA SISTEMA

Prvi steber predstavlja klasično pokojninsko shemo, ki smo jo v Sloveniji poznali že od prej. Le-ta zajema obvezno pokojninsko zavarovanje, ki ga izvaja Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, v katerega blagajno plačujejo zaposleni in delodajalci ter država.

Aktivna zavarovana generacija mesečno nakazuje prispevke, ki se še isti mesec v obliki pokojnin prenakažejo upokojencem. Pri tem ve, da bo nekega dne, ko se bo sama upokojila, jutrišnja aktivna generacija s svojimi prispevki zagotavljala sredstva za njene pokojnine. Prvi steber naj bi tako prispeval h krepitvi jamstvene funkcije pokojninskega sistema.

Njegova naloga pa je tudi zagotavljanje najmanj osnovnega materialnega standarda vsem upokojencem, tudi tistim, ki si sami ne bi mogli privarčevati dovolj sredstev za socialno varstvo na starost ali za primer invalidnosti.

2.2. DRUGI STEBER POKOJNINSKEGA SISTEMA

Drugi steber temelji na sistemu naložbenega financiranja in ima velik pomen za prihodnji razvoj pokojninskega zavarovanja v Sloveniji. Posebnost našega pokojninskega sistema je ta, da en delček drugega stebra zavzema obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje. Večji del drugega stebra pa predstavlja prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Namenjeno je samo tistim, ki so se že vključili v sistem obveznega pokojninskega zavarovanja (prvi steber) in še niso upokojeni po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Bistvena je torej povezanost med prvim in drugim stebrom. V prostovoljno pokojninsko zavarovanje lahko vplačujejo delodajalci ali delavci, ali oboji.

Le-ta omogoča, da posameznik del svojih pokojninskih prispevkov nalaga na pokojninski račun pri enem od izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja. Višina prejemkov, ki jih posameznik prejme, je odvisna od višine vplačanih prispevkov in donosnosti naložb, v katere so bili ti prispevki naloženi.

2.3. TRETJI STEBER POKOJNINSKEGA SISTEMA

Tretji steber temelji na načelu prostovoljnosti. Prostovoljno zavarovanje je namenjeno posameznikom, ki bi si radi v starosti zagotovili višje dohodke, kot jim jih zagotavljata javni in poklicni pokojninski načrt. Tako tretji steber sestavljajo različne oblike prostovoljnega individualnega pokojninskega zavarovanja. To obliko ponujajo različne zavarovalnice, banke ter specializirane pokojninske družbe. V slednji steber sodi življenjsko (rentno) zavarovanje in druge oblike prostovoljnega varčevanja posameznikov, s katerimi si bodo upravičenci zagotovili višje - nadstandardne pokojnine.

Bistvena razlika med drugim in tretjim stebrom je ta, da je tretji steber popolnoma neodvisen od prvega stebra, kar pomeni, da se v tretji steber lahko vključijo vsi tisti, ki niso redno zavarovani in se zato predvsem ne morejo vključiti v drugi steber.

V Sloveniji še nimamo zakona, ki bi sistemsko urejal tretji pokojninski steber, ponudba v okviru tega stebra pa postaja iz dneva v dan bolj raznolika.

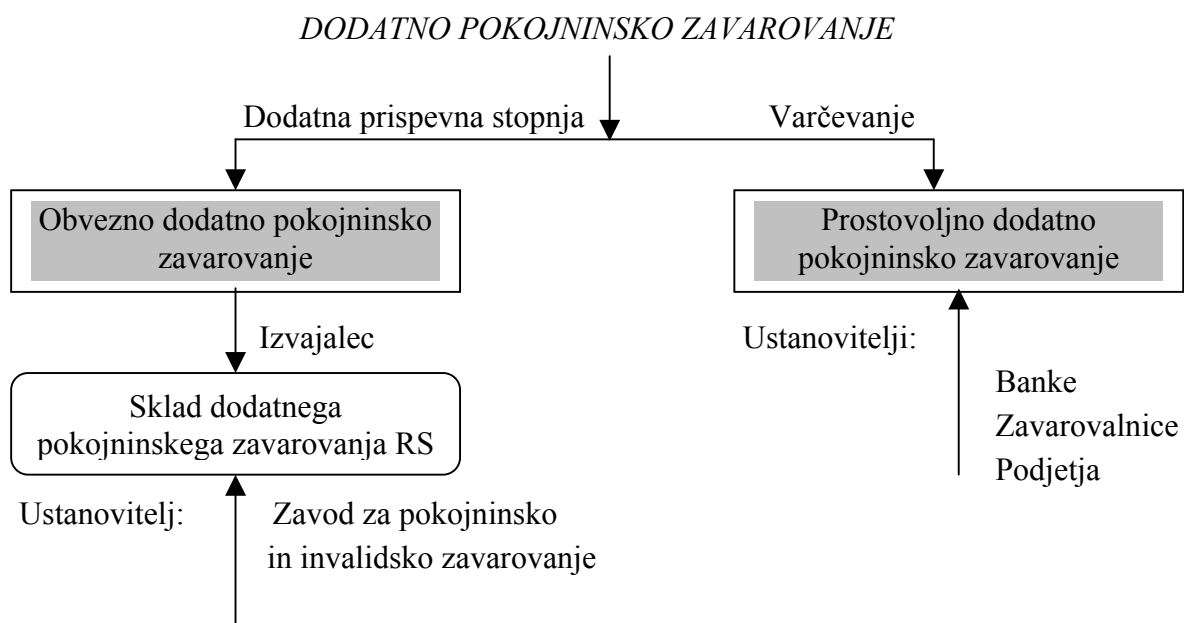
3. DRUGI STEBER POKOJNINSKEGA SISTEMA V SLOVENIJI

Dohodki povprečnega posameznika v večini primerov niso tako visoki, da bi jih lahko vložili v nepremičnine ali podobne naložbe, ki bi v kasnejših letih prinašale dodatno rento. Zato je naša država ponudila organizirano možnost dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki z davčnimi olajšavami posamezniku omogoča, da si ustvari kar zadostno premoženje, ki mu bo na starost prinašalo dodatno pokojnino.

Drugi steber v veliki meri preprečuje izmikanje prispevkom in onemogoča razne statusne privilegije, saj so pravice iz tega naslova izvedene in ne administrativno določene. Dodatno prednost nekateri vidijo v manjši občutljivosti pokojninskega sistema na demografske spremembe ter v možnosti investiranja dolgoročnih naložbenih sredstev nazaj v gospodarstvo, kar lahko ugodno vpliva na gospodarsko rast.

Sistem dodatnega pokojninskega zavarovanja v okviru drugega stebra lahko sistematično prikažemo z naslednjo sliko:

Slika 1: Sistem dodatnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji

Vir: Repovž, 1999, str. 3.

Konec leta 2001 je bilo po podatkih Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje 813.088 vseh zavarovancev, v dodatno pokojninsko zavarovanje pa je bilo vključenih 81.895 zaposlenih. Delež tistih, ki so bili dodatno pokojninsko zavarovani, je torej znašal približno 10%.

V letu dni se je število zavarovancev v drugem stebru povečalo za 80%, saj je bilo po podatkih na dan 30. septembra 2002, ki so jih posredovali izvajalci dodatnega pokojninskega zavarovanja, v Sloveniji zavarovanih okrog 150.000 zaposlenih⁴. Po ocenah je ponudnikom pokojninskega zavarovanja do konca leta 2002 uspelo zbrati nekaj več kot 194 tisoč zavarovancev.

⁴ To predstavlja 19% delovno aktivnega prebivalstva - delovno aktivnih prebivalcev je bilo avgusta leta 2002 809.703, od tega je bilo zaposlenih oseb 695.496, zasebnikov in kmetov pa 68.395 (Mesečni statistični pregled za oktober 2002, ZPIZ, str. 2).

Drugi steber pomeni, da prispevki zaposlenih za pokojnine ne gredo za izplačilo tekočih pokojnin, ampak se investirajo. Naložbe prinašajo donos in se kapitalizirajo, ob upokojitvi pa se celotno premoženje transformira v anuitete.

Tako je dodatno pokojninsko zavarovanje v okviru drugega stebra sestavljeno iz dveh obdobj, in sicer iz obdobja varčevanja in iz obdobja črpanja. V obdobju varčevanja zavarovanec oziroma v zavarovančevem imenu njegov delodajalec vplačuje prispevke na zavarovančev osebni pokojninski račun, ki se oblikuje pri pokojninskem skladu. Šele v obdobju črpanja pravic prevladajo zavarovalniška načela.

Dodatna pokojninska zavarovanja v okviru drugega stebra imajo komplementarno vlogo in dopolnjujejo sistem socialnega pokojninskega zavarovanja. Manjši kot je obseg socialnega pokojninskega zavarovanja, bolj pomembne so dodatne pokojnine. V Sloveniji je novi zakon pričel zmanjševati obseg pokojnin iz prvega stebra, zato je logična uvedba dodatnih pokojninskih zavarovanj (Bešter, 2000, str. 25).

V moji diplomski nalogi se bom najprej posvetila obveznemu dodatnemu pokojninskemu zavarovanju, nato pa bom predstavila še prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje.

3.1. EKONOMSKI VIDIK UVEDBE DRUGEGA STEBRA

Pokojninska reforma v Sloveniji in z njo uvedba drugega stebra pomenita za našo državo veliko priložnost za razvoj domačega trga kapitala. Vičič in nekateri drugi analitiki so si enotnega mnenja, da razvoj domačega trga kapitala ni možen samo s pomočjo tujih investicij. Le-ta namreč potrebuje tudi pomoč domačih institucionalnih investitorjev, ki se pojavijo na trgu zaradi vključitve v dodatno pokojninsko zavarovanje. Izkušnje držav, ki so sprejele podobne pokojninske reforme kot pri nas, in so uvedle drugi steber, pričajo, da se je likvidnost trga kapitala povečala za 2,5-5 krat (Slovenian Business Report, 2000, str. 62). To se je zgodilo skoraj povsod, izjemi sta le ZDA in Velika Britanija, kjer so bile privatne pokojninske sheme prisotne dalj časa.

To so zelo pomembni dolgoročni finančni viri, predvsem zato, ker se bodo prvih deset let le zbirali, saj se pokojnine začnejo izplačevati šele po tem obdobju.

Smiselnost uvedbe drugega stebra lahko prikažemo z naslednjimi pozitivnimi značilnostmi le-tega (Ribnikar, 1998, str. 50):

- Posameznikova pokojnina je odvisna od privarčevanega zneska in dosežene donosnosti.

- Sistem je pregleden, saj posameznik vedno pozna stanje na svojem računu. Tu igra pomembno vlogo ustrezen sistem nadzora nad gospodarjenjem s premoženjem pokojninskega sklada.
- Država ne more razpolagati s prihranki in jih usmerjati v svojo korist.
- Premoženje se pretvarja v manj likvidne in bolj donosne oblike (dolgoročne državne in podjetniške obveznice, nepremičnine, delnice).

Malokateri produkt je deležen tolikšne pozornosti medijev in javnosti še pred nastankom, kot je to v primeru dodatnih pokojninskih zavarovanj in uvedbe drugega stebra (Bešter, 2000, str. 24). Za vsakega posameznika je pomembno predvsem to, da dovolj zgodaj ugotovi, kakšno raven dohodkov potrebuje v svojem tretjem življenjskem obdobju in kako si jo je sposoben zagotavljati.

Za uspeh drugega stebra pokojninskega sistema v Sloveniji sta bistvena naslednja pogoja (Končina, 2001, str. 20):

- zrelost finančnega trga,
- sposobnost in pripravljenost države za aktivno spodbudo z davčnimi olajšavami ter ustrezna promocija.

Vendar sta nezadostna, če posamezniki - potencialni zavarovanci in predstavniki sindikatov niso dovolj motivirani za sklepanje pogodb za dodatna zavarovanja.

3.2. OBVEZNO DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE

Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje je bilo uvedeno z namenom zbiranja prispevkov za zagotovitev poklicnih pokojnin. Te prispevke so dolžni plačevati delodajalci za tiste skupine delavcev na delovnih mestih, ki izpolnjujejo določene pogoje.

3.2.1. OPREDELITEV POJMA OBVEZNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje je nadomestilo za dosedanje beneficirane delovne dobe. Prejšnja zakonodaja je kot del sistema varstva pri delu poznala zavarovalno dobo, ki se šteje s povečanjem (beneficirana zavarovalna doba). Zavarovancem se je priznala zavarovalna doba s povečanjem, če so opravljali posebno težka in zdravju škodljiva dela, oziroma so opravljali dela, ki jih po določeni starosti ni mogoče uspešno opravljati.

Stopnja povečanja je bila odvisna od škodljivosti in teže dela in je smela znašati največ 50%, kar je pomenilo 12 mesecev dejanskega dela za 18 mesecev zavarovalne dobe.

Obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja ni mogoče enačiti s prostovoljnim dodatnim pokojninskim zavarovanjem, čeprav za obe zavarovanji velja nekaj enakih zavarovalniških načel. Pravice iz obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja ne more uveljavljati vsak zavarovanec obveznega pokojninskega zavarovanja, tako kot je to pri prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju.

Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje lahko opredelimo kot zbiranje prispevkov delodajalcev za to, da bi se iz zbranih sredstev zagotavljale pravice do *poklicne pokojnine* oziroma znižane poklicne pokojnine zavarovancem, ki opravljajo posebno težka in zdravju škodljiva dela, in zavarovancem, ki opravljajo dela, ki jih po določeni starosti ni mogoče uspešno opravljati (Štrovs, 2000, str. 480).

Poklicna pokojnina je pri tem po definiciji mišljena kot samostojen prejemek iz obveznega dodatnega zavarovanja (Cvetko, 2000, str. 190).

3.2.2. KROG ZAVAROVANCEV

Krog zavarovancev obveznega dodatnega zavarovanja ostaja praktično enak, kot je bil krog zavarovancev, ki so uživali pravice zaradi beneficirane zavarovalne dobe. Zavarovanci se lahko vključijo v obvezno dodatno zavarovanje, če so delovna mesta, na katera so razporejeni, vključena v seznam delovnih mest, ki ga določi minister za delo. Delovna mesta so v seznam lahko vključena (Cvetko, 2000, str. 191):

- če obstajajo na njih škodljivi vplivi, kljub temu, da so uporabljeni vsi ukrepi, s katerimi bi bilo možno škodljive vplive zmanjšati;
- če ta delovna mesta obstajajo neposredno ob virih škodljivih vplivov in se delo opravlja v nepretrganem procesu;
- če se delo na njih opravlja polni delovni čas (ali čas, ki se ga lahko tako šteje).

Dana je možnost, da se določi tudi druga delovna mesta, kjer je dodatno pokojninsko zavarovanje obvezno, in to na podlagi sklepa posebne vladne komisije, ali pa da se delovna mesta določijo z zakonom, ki ureja določeno dejavnost, zlasti v tistih primerih, ko zaradi pešanja psihofizičnih zmožnosti zavarovancev po določenih letih starosti ti ne morejo opravljati dela na teh delovnih mestih.

3.2.3. PRISPEVKI ZA OBVEZNO DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE

Prispevke za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje v nasprotju z obveznim pokojninskim zavarovanjem plačujejo zgolj delodajalci in ne tudi delavci. Prispevek se v odvisnosti od delovnega mesta plačuje v enakih prispevnih stopnjah, ki so bile v veljavi do uveljavitve obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Le-ti imajo enak davčni status kot prispevki za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Delodajalec je dolžan plačevati prispevke po spodnjih prispevnih stopnjah. Določena spodnja meja prispevkov je hkrati tudi zgornja meja, kar pomeni, da je delodajalec dožan plačevati točno te prispevne stopnje, ki so navedene v tabeli 1.

Tabela 1: Prispevki za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje

Skupina delovnega mesta	Stopnja povečanja zavarovalne dobe	Prispevna stopnja *
I.	od 12 na 14 mesecev	4,20 %
II.	od 12 na 15 mesecev	6,25 %
III.	od 12 na 16 mesecev	8,40 %
IV.	od 12 na 17 mesecev	10,55 %
V.	od 12 na 18 mesecev	12,60 %

* Osnova za obračun prispevkov je bruto plača in bruto nadomestilo plače.

Vir: Pokojninski načrt za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje, 2001, str. 5.

V zgornji tabeli navajam veljavne prispevne stopnje za posamezno skupino delovnega mesta. Prispevki se plačujejo mesečno in sicer v roku, ki je določen za plačilo prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Za čas odsotnosti delavca z dela zaradi bolezni nad 30 delovnih dni in za čas odsotnosti zaradi porodniškega dopusta, ko se nadomestilo plače izplačuje v breme drugih, delodajalec ni dolžan plačevati prispevkov za obvezno dodatno zavarovanje. Obvezno dodatno zavarovanje v tem času miruje.

Prispevek za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje se izpisuje samo v skupnem obračunanem znesku v rubriki 43 obrazca za obračun davka in prispevkov za pravne osebe za izplačila zaposlenim (priloga 2).

3.2.4. POSTOPEK VKLJUČITVE V OBVEZNO DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE

V obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje se vključijo vsi tisti delavci, ki so na dan 01.01.2001 delali na delovnih mestih, kjer se je zavarovalna doba štela s povečanjem in so imeli na dan 31.12.2000 manj kot 25 let (moški) oziroma 23 let (ženske) pokojninske dobe.

Delodajalci posredujejo Kapitalski družbi podatke o delavcih kot prijavo v obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje na posebnem obrazcu, ter sklenejo pogodbo o financiranju pokojninskega načrta obveznega dodatnega zavarovanja. Tam so opredeljene vse podrobnosti o načinu plačevanja prispevkov, izmenjavi podatkov in druge tehnične podrobnosti.

Za vse novo zaposlene oziroma prerazporejene delavce v času od 01.01.2001 dalje mora delodajalec v roku 8-ih dni od prerazporeditve oziroma razporeditve delavca na delovno mesto, za katero je dolžan skleniti obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje, upravljalcu poslati prijavo v obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje. Tudi v primeru prenehanja delovnega razmerja, smrti delavca ter ob nastopu porodniškega dopusta in bolniški odsotnosti nad 30 dni (v primeru, da za ta čas delodajalec ne plačuje prispevkov), je dožan delodajalec upravljalca sproti obveščati.

3.2.5. PRAVICE IZ OBVEZNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

Pravica, ki pripada zavarovancu na podlagi obveznega dodatnega zavarovanja, je pravica do poklicne pokojnine. Ena četrtina obdobja, v katerem je bil zavarovanec obvezno dodatno zavarovan, se upošteva kot *dodana doba* za pridobitev pravic iz obveznega zavarovanja, skladno z zakonom. To obdobje vključuje tisti čas, v katerem so bili prispevki za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje plačani.

Pravice iz obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja se izplačujejo v obliki:

- a) poklicne pokojnine, ki se izplačuje v mesečnih zneskih od pridobitve poklicne pokojnine do izpolnitve pogojev za pridobitev pokojnine v obveznem zavarovanju.
- b) znižane poklicne pokojnine, ki se izplačuje v mesečnih zneskih od upokojitve v obveznem zavarovanju do zavarovančeve smrti.

3.2.6. POGOJI ZA PRIDOBITEV POKLICNE POKOJNINE

Zavarovanec pridobi pravico do poklicne pokojnine v naslednjih treh primerih:

- a. dopolnitev 40 let (moški) oziroma 38 let (ženske) pokojninske dobe,
- b. dopolnitev starosti, kot je prikazano v tabeli 2 in
- c. zadostna zbrana sredstva na svojem osebem računu.

Tabela 2: Minimalna starost za pridobitev poklicne pokojnine

Skupina delovnega mesta	Minimalna starost za moške	Minimalna starost za ženske
0.*	58,0	58,0
I.	55,5	52,0
II.	53,5	49,5
III.	51,5	48,0
IV.	49,5	45,5
V.	47,5	44,0

* ni povečanja zavarovalne dobe

Vir: Pokojninski načrt za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje, 2001, str. 12.

Poklicna pokojnina se izplačuje zavarovancu do tistega trenutka, ko le-ta izpolni minimalne pogoje za pridobitev starostne pokojnine v obveznem zavarovanju.

Minimalne starosti, ki se upoštevajo pri ugotavljanju izpolnjevanja minimalnih pogojev za starostno upokojitev pri Zavodu, so prikazane v tabeli št. 3.

Tabela 3: Minimalne starosti za pridobitev starostne pokojnine

Skupina delovnega mesta	Minimalna starost za moške	Minimalna starost za ženske
0.	58,0	58,0
I.	58,0	53,0
II.	55,5	50,5
III.	53,5	48,5
IV.	51,5	46,5
V.	50,0	45,0

Vir: Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/99).

3.2.7. POKOJNINSKI NAČRT

Pokojninski načrt obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja določa med drugim višino prispevkov, naložbeno strategijo, minimalni zajamčeni donos, pogoje za pridobitev poklicne pokojnine in možne oblike izplačila poklicne pokojnine. Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje prične delovati šele, ko je sprejet in potrjen pokojninski načrt.

Aktuarske podlage pokojninskega načrta potrdi Agencija za zavarovalni nadzor, ko ga sprejme minister, pristojen za delo, pa je pokojninski načrt pravno veljaven.

Zavarovanec se lahko, če je to predvideno s pokojninskim načrtom, sam odloča med različnimi možnimi oblikami (Böhm, 2000, str. 177):

- poklicna pokojnina,
- znižana poklicna pokojnina,
- drugačna oblika izplačila (na primer enkratno denarno izplačilo v višini odkupne vrednosti enot premoženja na osebem računu zavarovanca)⁵.

V skladu z določbami ZPIZ-a in določenimi navodili Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve je Kapitalska družba d.d. pripravila pokojninski načrt za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje, ki ga je odobril minister za delo.

3.2.8. IZVAJALEC OBVEZNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

Sredstva za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje plačuje samo delodajalec, svoje delavce pa lahko glede na zakonske zahteve zavaruje pri različnih ponudnikih. Vendar je trenutno na trgu en sam izvajalec obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja in sicer ***Sklad obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja (SODPZ)***, ki ga je ustanovila Kapitalska družba d.d.. Verjetno bo sam tudi ostal zaradi zaostrenih zakonskih pogojev, saj lahko zdaj obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje izvajajo pokojninske družbe, ustanovljene izrecno za ta namen. Prvotno je zakon tudi pokojninskim družbam omogočal, da so v okviru posebnega pokojninskega načrta izvajale obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje, vendar so se ti pogoji zaostri.

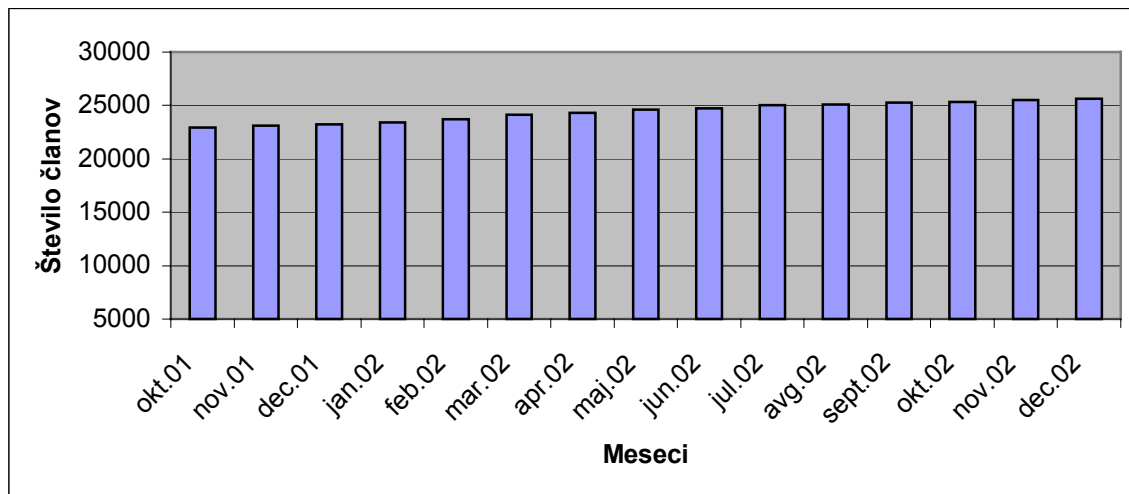
SODPZ ni pravna oseba, pač pa deluje kot vzajemni pokojninski sklad, katerega premoženje je financirano s prispevki, ki so bili vplačani v obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje. Le-to je izključno namenjeno za kritje obveznosti do zavarovancev. Sredstva za zavarovanje vplačuje torej delodajalec, država pa jamči za pravice, ki so določene v pokojninskem načrtu obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Upravljalec sklada je Kapitalska družba d.d..

V *SODPZ* je vključenih že 25.645 zavarovancev. Na spodnji sliki sem prikazala število članov *SODPZ* od oktobra, leta 2001, pa do decembra leta 2002, iz česar je jasno viden trend naraščanja števila članov, vključenih v *SODPZ*.

⁵ Odkupna vrednost enot premoženja se izplača samo v naslednjih primerih:

- zavarovancu, ki se invalidsko upokoji,
- zavarovancu, kadar sredstva na njegovem osebem računu ne zadoščajo za izplačevanje poklicnih pokojnin,
- zavarovancem, ki se vključijo v obvezno dodatno zavarovanje na podlagi Zakona o carinski službi in
- zavarovancem, katerim se na dan 31.12.2000 ne šteje zavarovalna doba s povečanjem na podlagi predpisov, ki so bili v veljavi na dan uveljavitve Zakona, in se vključijo v obvezno dodatno zavarovanje po 1.1.2001.

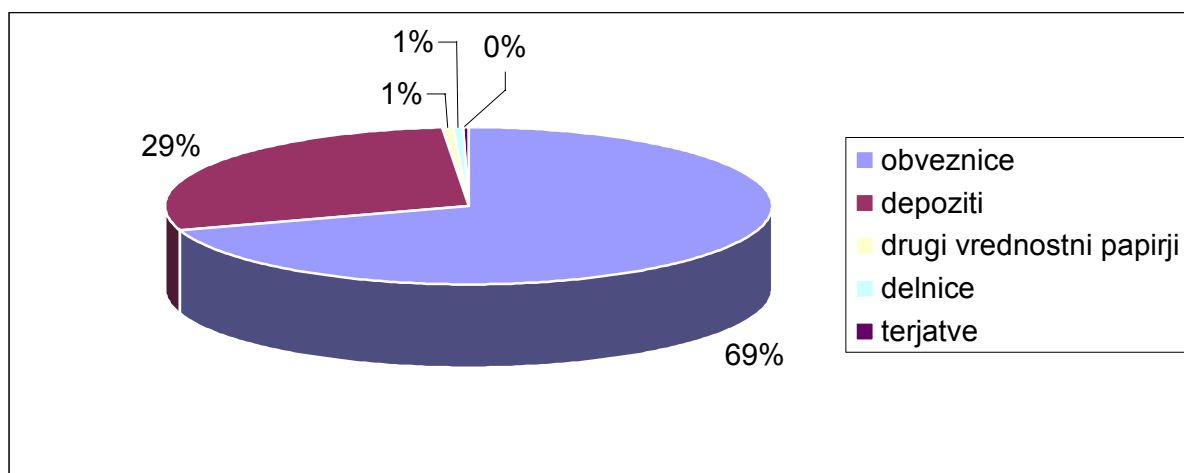
Slika 2: Grafični prikaz števila članov Sklada obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja

Vir: Premoženje in število članov SODPZ, 2003.

Čeprav so oblike delovanja pokojninskih skladov izven naših meja različne kot pri nas, so vsem skupna temeljna načela, ki jih morajo upravljalci pokojninskih skladov strogo spoštovati: varnost, odgovornost, transparentnost ter naložbena in cenovna učinkovitost (Bešter, 2000a, str. 48). Tako tudi Kapitalska družba d.d. kot upravljalec SODPZ upošteva pri strukturi naložb načelo varnosti in likvidnosti. Sredstva Sklada se nalagajo v dolžniške vrednostne papirje (v obveznice Republike Slovenije in Banke Slovenije ter obveznice z visoko boniteto), v lastniške vrednostne papirje, v bančne depozite in drugo.

Slika 3: Grafični prikaz strukture naložb SODPZ

Vir: Premoženje in število članov SODPZ, 2003.

Iz zgornje slike je razvidno, da se sredstva Sklada vlagajo največ v obveznice in depozite, medtem ko vrednostni papirji, delnice in terjatve skorajda niso omembe vredni, saj je njihov delež v strukturi naložb relativno zelo majhen.

Kapitalska družba d.d. je kot upravljelec *SODPZ* upravičena do povračila vstopnih stroškov, ki se obračunajo v odstotku od vplačanega prispevka in znašajo 5,5% in izstopnih stroškov, ki se obračunajo v primeru izplačila odkupne vrednosti enot premoženja in v primeru poklicne upokojitve znašajo 1%. Provizija za upravljanje Sklada znaša 1,5% povprečne čiste letne vrednosti Sklada.

3.2.8.1. Nadzor nad poslovanjem Sklada obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja

Nadzor nad poslovanjem Sklada izvaja minister, ki je pristojen za delo, medtem ko pravilnosti izvajanja naložb in vrednotenja le-teh nadzoruje in preverja Agencija za trg vrednostnih papirjev. Davčna uprava Republike Slovenije pa nadzoruje pravilnost poslovanja Sklada z vidika davčnih predpisov.

Glede garancij za pravice, ki so določene s pokojninskim načrtom, ki je podlaga za izvajanje obveznega dodatnega zavarovanja, velja poudariti, da za njih v celoti jamči država.

3.2.9. OSEBNI KAPITALSKI RAČUN ZAVAROVANCA

Osebni kapitalski račun je voden za vsakega zavarovanca posebej. Upravljelec konvertira vplačani čisti prispevek delodajalca v enote premoženja Sklada in ustrezno število enot premoženja vpiše na osebni račun zavarovanca, ki je odvisen od vplačanih čistih premij ter od same vrednosti enote premoženja na dan konverzije.

Upravljelec mora vsakemu zavarovancu najkasneje do 31. januarja vsako leto izdati potrdilo o številu enot premoženja, vpisanih na njegovem osebni račun po stanju na dan 31. december, in obračun vplačanih prispevkov. Njegovemu delodajalcu pa mora predložiti potrdilo za vsakega zavarovanca o številu enot premoženja in obračun vplačanih prispevkov, ki jih je vplačal ta delodajalec.

3.3. PROSTOVOLJNO DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE

Druga oblika dodatnega pokojninskega zavarovanja je prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, pri katerem zavarovanci in delodajalci, vključeni v to obliko zavarovanja, ki plačujejo premijo, pridobijo davčne olajšave.

3.3.1. POJEM PROSTOVOLJNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje lahko opredelimo kot zbiranje denarnih prispevkov na osebnih računih zavarovancev, vključenih v to obliko zavarovanja, z

namenom, da se jim ob dopolnitvi določene starosti ali v drugih primerih, določenih v pokojninskem načrtu, zagotovijo dodatne pokojnine ali druge pravice.

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje obsega 2 fazi (Klemenčič, Redejko, 2000, str. 30):

- **Varčevalno obdobje** je obdobje, v katerem zavarovanec plačuje premijo, ki se knjiži na njegov osebni račun. Tako zbrana sredstva upravljalet nalaga v skladu z naložbeno politiko, opredeljeno v pokojninskem načrtu in določeno z Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter Zakonom o zavarovalništvu.
- **Obdobje črpanja pravic** pa je obdobje, v katerem zavarovanec oziroma upravičenec prejema izplačilo dodatne pokojnine. Višina le-te se izračuna glede na vrednost sredstev, ki jih je zavarovanec privarčeval v varčevalnem obdobju. Ob koncu varčevalnega obdobja zavarovanec torej pridobi pravico do dodatne starostne pokojnine z dnem, ko je izpolnil vse pogoje, določene s pokojninskim načrtom.

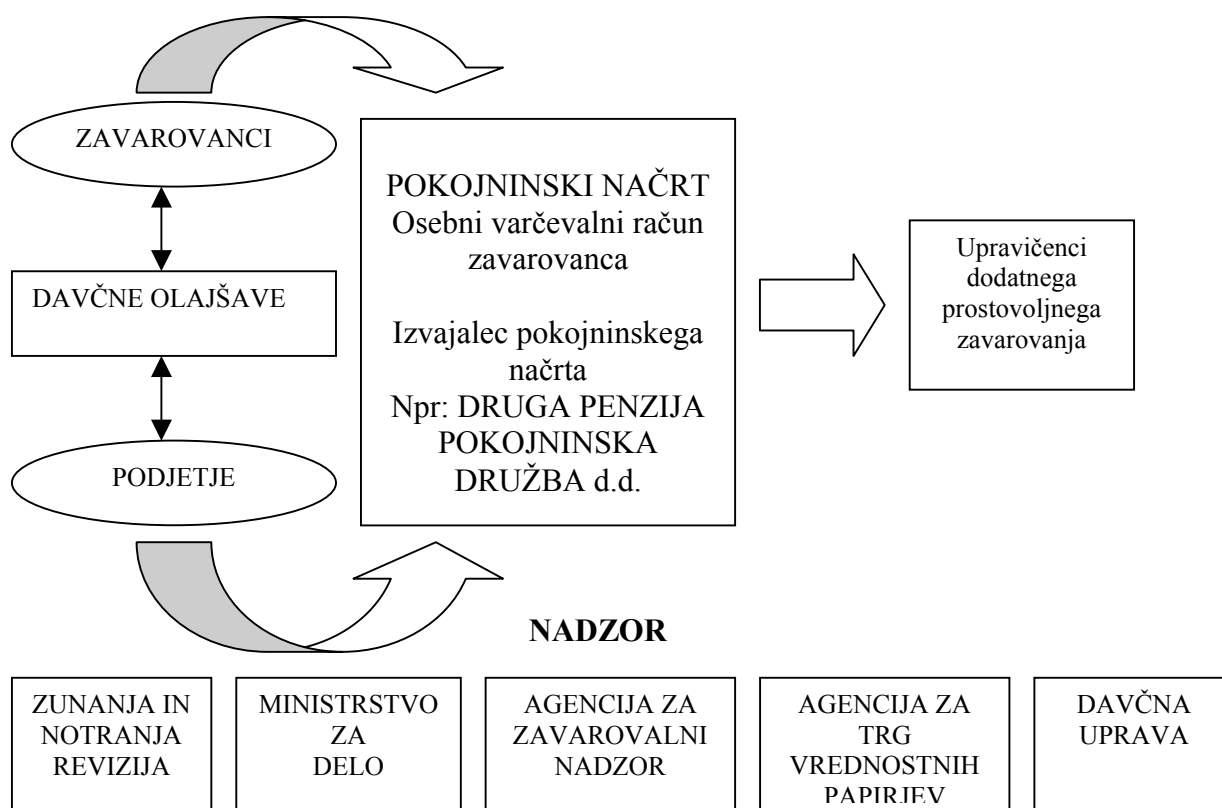
Osnovna značilnost tega zavarovanja je, da zavarovanec za celotno *obdobje varčevanja* v določeni meri prevzema *naložbeno tveganje*. Le-to pomeni, da zavarovanec v obdobju varčevanja nosi t.i. riziko negativnega donosa, ki nastane v primeru, če upravljalet pri investiranju sredstev doseže manjši donos od pričakovanega. Posledica le-tega je, da ima zavarovanec ob koncu obračunskega obdobja na svojem osebnem računu manj sredstev, kot jih je vplačal. Zato je to tveganje⁶ omejeno z zajamčenim donosom, ki ga mora upravljalet zagotoviti v vsakem primeru, ne glede na vrsto izvajalca zavarovanja (Tičar, 2001, str. 152-153).

Potrebno je omeniti tudi pokojninske bone, ki so ena izmed možnosti, kako lahko posameznik prostovoljno poveča svojo pokojnino in si tako zagotovi bolj udobno življenje po upokojitvi. Slednje lahko opredelimo kot enostransko oblikovano upravičenje, ki ga imetnik (največ do višine 10.000 bonov) uresniči z zamenjavo za polico dodatnega pokojninskega zavarovanja. Pokojninski boni, ki so zamenjani za zavarovalno polico, zagotavljajo kombinacijo dveh zavarovanj: do 60. leta starosti zavarovanca oz. do izplačila prve pokojnine nudi zavarovalna polica življenjsko zavarovanje, po 60. letu starosti pa doživljenjsko pokojnino (pokojninsko zavarovanje).

⁶ ZPIZ določa, da mora biti zajamčen donos izražen z letno stopnjo donosnosti, za katero jamči upravljalet. Višina letne stopnje donosnosti pa ne sme biti nižja od 40% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom.

3.3.2. POTEK PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

Slika 4: Shematičen prikaz poteka prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

Vir: Prostovoljno dodatno zavarovanje in davčne olajšave, 2002.

Zgornji prikaz poteka prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja bo osnova za mojo nadaljnjo obravnavo. Najprej bom predstavila obliki prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja pri nas, potrebno se bo dotakniti tudi davčnih olajšav in premij ter pokojninskega načrta. Osredotočila se bom tudi na izvajalce prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, pomemben pa je prav tako nadzor nad temi izvajalci.

3.3.3. OBLIKE PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

Pri prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju v Sloveniji ločimo dve obliki:

- **kolektivno** prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje in
- **individualno** prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje.

V *kolektivno* prostovoljno dodatno zavarovanje se lahko vključijo posamezniki, ki so zavarovanci ali uživalci pravic iz obveznega pokojninskega zavarovanja, preko delodajalca, ki v celoti ali delno financira pokojninski načrt. Ta mora za svoje delavce-zavarovance plačevati vsaj del premije.

Ker je država za kolektivno dodatno pokojninsko zavarovanje odobrila velike davčne olajšave, na drugi strani zahteva tudi izpolnitev določenih pogojev. Prvi v vrsti je pogoj, da se mora za pristop h kolektivnemu dodatnemu pokojninskemu zavarovanju odločiti najmanj 51⁷ odstotkov zaposlenih. Druga pomembna stvar pa je ta, da je višina vplačane premije omejena navzgor in navzdol. Od 1. januarja 2003 znaša najnižji znesek mesečne premije 4.040 tolarjev. Najvišji znesek premije, vplačane v koledarskem letu, pa lahko znaša največ 24% prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje (oziroma 5,844% pokojnine zavarovanca), vendar ne več kot 484.828 tolarjev letno. Ta omejitev je postavljena zato, ker bi se zaradi ugodnih davčnih olajšav in drugačnega načina varčevanja za starost vsi raje odločali za dodatno pokojninsko zavarovanje. To pa bi posledično pomenilo propad javnih financ.

Posamezniki, ki niso vključeni v kolektivno zavarovanje (če jim podjetje tega ne omogoči ali ker sami tega ne želijo), se lahko zavarujejo individualno in sicer tako, da od prejete plače namenijo določen znesek za dodatno prostovoljno pokojninsko zavarovanje.

Individualno prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje je zavarovanje, v katerega se lahko samostojno vključi vsak posameznik, ki je zavarovanec ali uživalec pravic iz obveznega pokojninskega zavarovanja (prvi steber).

3.3.4. DAVČNE OLAJŠAVE

Dejstvo je, da se na trgu zavarovalnih produktov v Sloveniji že dlje časa pojavljajo različna življenjska in rentna zavarovanja, ki so v določeni meri celo podobna prostovoljnemu dodatnemu zavarovanju. Zato je prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje potrebno narediti dovolj vabljivo, oziroma ugodnejše od že obstoječih, ki načeloma nimajo neposredne zveze z drugim stebrom pokojninskega sistema.

Pogoj za priznanje davčnih olajšav je, da je zavarovanje sklenjeno na osnovi pokojninskega načrta, ki ga odobri minister za delo, pokojninski načrt pa mora biti vpisan v register pri pristojni davčni upravi.

Zaradi boljšega razumevanja sem ločeno obravnavala davčne olajšave, do katerih so upravičeni zavarovanci in davčne olajšave, do katerih so upravičeni delodajalci.

⁷ Tako lahko delodajalci uveljavljajo davčne olajšave pod blažjimi pogoji števila zaposlenih, ki so vključeni v kolektivni pokojninski načrt, saj je bil ta prag do 31. decembra 2001 določen na ravni 66-odstotne vključenosti.

3.3.4.1. Davčne olajšave za zavarovance

- I. Zavarovancu se prizna davčna olajšava tako, da se obveznost plačila dohodnine od zneskov plačanih premij odloži do črpanja pravic oziroma uresničitve pravic do odkupne vrednosti. To se izvede tako, da se zavarovancu zniža *dohodninska osnova* v letu, v katerem je bila premija plačana, vendar največ do zneska davčne olajšave za premije prostovoljnega dodatnega zavarovanja, ki lahko znaša največ 24% obveznih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (zneski so podani na strani 18).
- II. Znesek premije, ki jo za svojega zavarovanca plača njegov delodajalec, se zavarovancu, ne glede na določbe zakona o dohodnini, *ne* všteva v *osnovo* za *dohodnino* v letu, v katerem je bila plačana, upoštevajoč višino premij iz predhodnega primera.

Gre torej za uzakonitev načela t.i. odloženega plačila dohodnine, pri katerem zavarovanec ne plačuje dohodnine ob plačilu premije prostovoljnega dodatnega zavarovanja, temveč šele takrat, ko pridobi pravico do pokojnine. Gre za načelo EET (ang. Exempt, Exempt, Tax), po katerem so prispevki in sredstva pokojninske sheme neobdavčene, obdavčene so pa pokojnine.

3.3.4.2. Davčne olajšave za delodajalce

Delodajalci so deležni davčnih olajšav v primeru, kadar celo premijo ali njen del vplačujejo po pokojninskem načrtu, ki ga sami tudi financirajo (kolektivno zavarovanje). Za pridobitev davčnih olajšav pa morajo delodajalci izpolnjevati še naslednje zahtevane pogoje, ki jih navajam:

1. V primeru, da želi delodajalec sam oblikovati pokojninski načrt za svoje zaposlene in torej ustanovi zaprti vzajemni pokojninski sklad, mora izpolnjevati določene pogoje⁸.

Delodajalec lahko oblikuje pokojninski načrt tudi tako, da pristopi k odobrenemu kolektivnemu pokojninskem načrtu drugega izvajalca (odprtega vzajemnega pokojninskega sklada, zavarovalnice ali pokojninske družbe).

2. Kot sem že omenila v poglavju 3.3.3., mora biti v pokojninski načrt vključenih najmanj 51% vseh zaposlenih, ki so v delovnem razmerju pri delodajalcu, ki financira pokojninski načrt.

⁸ Ti pogoji so navedeni v drugem odstavku 310. člena ZPIZ-a.

3. Vključitev v pokojninski načrt kolektivnega zavarovanja ne sme biti pogoj za sklenitev delovnega razmerja pri delodajalcu.

4. Vsi zaposleni morajo imeti pravico do vključitve v pokojninski načrt kolektivnega zavarovanja pod enakimi pogoji.

5. Pokojninski načrt mora biti vpisan v register pokojninskih načrtov, ki ga vodi pristojni davčni organ.

Če (so)financira pokojninski načrt delodajalec, ima le-ta v vsakem primeru in vedno prednost pri uveljavljanju davčne olajšave, tako da si zniža osnovo za odmero davka na dobiček.

- I. V primeru, da delodajalec vplačuje premije v korist zavarovancev, se mu znesek premij prizna kot *davčna olajšava* pri plačilu davka od dobička pravnih oseb in pri davku od dohodkov iz dejavnosti za leto, v katerem so bile premije plačane. Poleg tega se od zneska premije *ne plačajo* obvezni prispevki za socialno varnost. Tudi tukaj se upošteva določena višina premije.

Če plačujeta premijo prostovoljnega dodatnega zavarovanja tako delodajalec kot zaposleni, se pri določitvi maksimalne višine premije, za katero se prizna davčna olajšava, upošteva kumulativni znesek vplačanih premij.

- II. Če skupni znesek vplačanih premij presega najvišjo premijo, lahko zavarovanec uveljavlja davčne olajšave samo od tistega dela vplačane premije, ki je enaka razliki med najvišjo premijo in premijo, ki jo je zanj vplačal delodajalec.

3.3.4.3. Primerjava med kolektivnim in individualnim prostovoljnim dodatnim pokojninskim zavarovanjem

Naša zakonodaja poskuša z davčnimi stimulacijami močno vzpodbuditi vključevanje vdrugega steber. Da bi se doseglo čim večje število zavarovancev in da se ne bi poglobljale socialne razlike, država najbolj spodbuja kolektivno dodatno pokojninsko zavarovanje.

V spodnji tabeli sem strnjeno prikazala značilnosti davčnih olajšav, tako za zaposlene kot za delodajalce, in sicer v okviru individualnega kot tudi kolektivnega zavarovanja.

Prikazane davčne olajšave jasno kažejo, da so pri kolektivnem zavarovanju predvidene davčne olajšave tako za delodajalce kot zavarovance, pri individualnem zavarovanju pa samo za zavarovance (zgolj pri dohodnini). Že na podlagi tega bi lahko sklepali, da se večina prostovoljnih zavarovanj sklepa v obliki kolektivnega prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, ker so zaradi ugodnih olajšav za sklepanje zainteresirani tudi delodajalci.

Tabela 4: Davčne olajšave kolektivnega in individualnega pokojninskega zavarovanja

	Kolektivno dodatno pokojninsko zavarovanje	Individualno dodatno pokojninsko zavarovanje
Zavarovanci	Primer odpovedi delu plače, zakonodajalec v celoti oprosti delodajalca in zaposlenega plačila davkov in prispevkov iz tega dela plače (ki ne sme presegati 24% prispevkov obveznega zavarovanja oz. 5,844% pokojnine).	Premija znižuje osnovo za odmero dohodnine ob napovedi dohodnine ob koncu leta. Omejitve premij so enake kot pri kolektivnem zavarovanju.
	Znesek, ki se mu zakonodajalec odpove se nakaže na osebni varčevalni račun zavarovanca, skupaj z zneskom, ki se mu odpove zavarovanec.	Zavarovanec dejansko pri enakem odpovedovanju na svoj pokojninski račun dobi nižjo premijo kot pri kolektivnem zavarovanju.
Delodajalci	Premije zmanjšujejo osnovo za odmero davka na dobiček podjetja in davka od dohodkov iz dejavnosti.	Davčne vzpodbude za delodajalca ni!

Vir: Prirejeno po spletni strani [URL: http://www.prva.net/zakaj_pz-davcne.asp].

3.3.5. POKOJNINSKI NAČRT PROSTVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

Pokojninski načrt določa glavno vsebino produkta - prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Zaradi obveznosti doseganja najmanj zajamčene donosnosti sodijo slovenski pokojninski načrti med pokojninske načrte z določenimi prispevki⁹ z zajamčeno donosnostjo (Bešter, 2001, str. 188).

Slednji mora imeti jasno opredelitev, ali gre za pokojninski načrt, ki je namenjen kolektivnemu zavarovanju, ali pokojninski načrt, ki je namenjen individualnemu zavarovanju.

⁹ Sistem določenih prispevkov (SDP) predstavlja pokojninski načrt, v katerem so prispevki vnaprej določeni, višina pokojnine pa je odvisna od zbranih prispevkov in realiziranih donosov iz naložb ter prispevkov.

Posameznik se lahko vključi preko svojega delodajalca v en kolektivni pokojninski načrt in en individualni pokojninski načrt, vendar ima delodajalec prednost pri uveljavljanju davčnih olajšav. Zaposleni se lahko torej odloči, da bo zavarovan v enem kolektivnem načrtu, ki ga (so)financira delodajalec, sam pa se bo vključil v individualni pokojninski načrt pri drugem izvajalcu.

Pokojninski načrt mora določati pogoje za pridobitev pravic, vrsto in obseg teh pravic ter postopek za njihovo uveljavljanje. Dodatno pokojninsko zavarovanje lahko poleg dodatne starostne pokojnine oz. predčasne dodatne starostne pokojnine zagotavlja tudi dodatno invalidsko in dodatno družinsko pokojnino (več o tem v poglavju 3.3.5.1.).

Pokojninski načrt, na podlagi katerega se lahko uveljavijo davčne olajšave, mora odobriti minister za delo, prav tako mora biti vpisan v poseben register pri Davčni upravi RS. Oblikujejo ga lahko naslednje osebe:

- delodajalec¹⁰,
- zavarovalnica,
- pokojninska družba in
- ustanovitelj odprtega vzajemnega pokojninskega sklada¹¹.

V zvezi s stroški se zaračunava različna višina vstopnih in izstopnih stroškov glede na velikost delodajalca, ki pristopi k pokojninskemu načrtu. Pokojninski načrt v svojem okviru dejansko opredeli le najvišje možne stroške, dejanski stroški pa se za posameznega delodajalca opredelijo v pogodbi o financiranju ali pogodbi o oblikovanju. Pri Prvi pokojninski družbi so na primer vstopni stroški odvisni od načina sodelovanja med delodajalcem in izvajalcem pokojninskega zavarovanja, števila zavarovancev, načina plačila in podobno.

V pokojninskem načrtu morajo biti opredeljeni še višina in način izračuna premije ter roki plačevanja, posledice neplačevanja premije, zjamčen donos in naložbena politika.

Naložbena politika naj bi bila oblikovana v skladu z omejitvami in določili zakonodaje. V spodnji tabeli je prikazana sestava naložb v nekaterih pokojninskih skladih.

¹⁰ Delodajalec lahko ustanovi zaprti vzajemni pokojninski sklad; za delodajalca se šteje tudi Republika Slovenija.

¹¹ Odprti vzajemni pokojninski sklad lahko ustanovi zavarovalnica ali banka ter Kapitalska družba.

Tabela 5: Naložbena struktura pokojninskih skladov v letu 2002 (v %)

	Pokojninske družbe				Zavarovalnica
	Prva	Skupna	A	Druga penzija	ZT Pokojninski sklad
Državne obveznice	60,0	83,5	61,6	80,0	61,7
Depoziti	30,0	11,2	82,2	20,0	5,5
Bančne in podjetniške obveznice	5,0	5,3	8,5	0,0	29,0
Delnice	5,0	0,0	1,7	0,0	0,8
Tuji vrednostni papirji	0,0	0,0	0,0	0,0	3,0

Vir: O dosedanjem poslovanju Prve pokojninske družbe, 2003.

Zgornji podatki kažejo, da izvajalci dodatnega prostovoljnega zavarovanja vlagajo predvsem v vrednostne papirje, ki jim kratkoročno zagotavljajo varen donos. Pri tem prednjačijo državne obveznice in bančni depoziti. Viden delež imajo tudi bančne in podjetniške obveznice. V tuje vrednostne papirje praviloma ne vlagajo, čeprav se v zadnjem času za takšne naložbe v manjši meri odločajo v Prvi pokojninski družbi, v Skupni in Zavarovalnici Triglav. Glede na poročila o naložbenih strukturah drugih izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja je Prva pokojninska družba ena redkih, ki vlaga poleg depozitov in državnih obveznic tudi v delnice. Taka politika prinaša višje donose ob primerljivi stopnji varnosti.

Večina izvajalcev, ki imajo odobren pokojninski načrt, je računala na to, da bodo lahko sočasno v načrt vključevali tako posameznike kot tudi delodajalce oz. njihove delavce. Vsak pokojninski načrt vsebuje namreč določbo, da lahko del premije delavcu plača tudi njegov delodajalec.

Če želi izvajalec sodelovati tudi pri izvajanju kolektivnega zavarovanja, mora pri Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve v postopek odobritve vložiti še en pokojninski načrt, iz katerega je jasno razvidno, da je namenjen zgolj kolektivnemu zavarovanju.

Pokojninski načrt se financira v obdobju varčevanja z vplačevanjem premij, ki jih plačuje zavarovanec tega zavarovanja in s tem pridobi pravice, ki se bodo pokrivalo v obdobju

uživanja pravic (kritje). Premijo ali del premije lahko vplačuje v korist zavarovanca delodajalec (kolektivno zavarovanje), pri katerem je zavarovanec zaposlen.

3.3.5.1. Pravice iz dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja

V okviru prostovoljnega dodatnega zavarovanja se zavarovancem zagotavlja zlasti pravica do dodatne starostne pokojnine, ki jo zavarovanec lahko pridobi, če je star 58 let, če je bil vključen v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje najmanj 10 let in je uveljavil pravico do pokojnine v obveznem pokojninskem zavarovanju. Višina dodatne pokojnine je odvisna od višine zbranih sredstev na računu zavarovanca, povečanih za donos v času zavarovanja, in od zavarovančeve starosti v času začetka izplačevanja dodatne pokojnine.

Tudi oseba, ki je že uveljavila pravico do starostne pokojnine iz obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja, pa še nima izpolnjenih pogojev za uveljavitev pravice do dodatne starostne pokojnine iz prostovoljnega dodatnega zavarovanja, lahko nadaljuje z aktivnim prostovoljnim dodatnim zavarovanjem. Tako lahko kljub temu, da je že starostno upokojena iz obveznega zavarovanja, nadaljuje z vplačevanjem premij, da bi si zagotovila višjo dodatno starostno pokojnino.

Predčasno dodatno starostno pokojnino lahko zavarovanec pridobi le takrat, ko ni več vključen v obvezno pokojninsko zavarovanje, je dopolnil starost 53 let in je od vključitve v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje minilo vsaj 15 let, ter seveda če mu pokojninski načrt to pravico zagotavlja.

S pokojninskim načrtom sta določeni tudi pravica do dodatne družinske pokojnine in pravica do dodatne invalidske pokojnine. Pravica do dodatne invalidske pokojnine se pridobi v naslednjem mesecu po nastopu zavarovalnega primera. Samo tista oseba, ki je po predpisih o obveznem pokojninskem zavarovanju upravičena do družinske oz. vdovske pokojnine, pa je lahko upravičenec do dodatne družinske pokojnine.

V tem kontekstu je potrebno povedati še to, da so vse vrste pokojnin (dodatna starostna, predčasna dodatna starostna, dodatna družinska in dodatna invalidska pokojnina) obdavčene. Od 1. januarja 2002 so davčno obravnavane kot "drug prejemek" v smislu plačila dohodnine.

3.3.5.2. Odobreni pokojninski načrti in njihovi izvajalci v letu 2000 in 2001

V letu 2001 je odobritev ministrstva za delo prejelo 22 pokojninskih načrtov, od katerih jih je imela ena pokojninska družba kar osem, določena zavarovalnica pa dva, ki sta se izvajala v obliki odprtega vzajemnega pokojninskega sklada. Takrat je odobrene pokojninske načrte začelo izvajati 14 izvajalcev.

Konkurenca za pridobitev čimvečjega števila zavarovancev, je med izvajalci neizprosna. To se kaže v ugodnih pogojih, ki jih zavarovancem ponujajo izvajalci pokojninskih načrtov (podrobno o izvajalcih v poglavju, ki sledi).

Tabela 6: Odobreni pokojninski načrti in izvajalci

1. Zavarovalnica Triglav	Odobren dne 22.5.2000
2. Zavarovalnica Maribor d.d.	Odobren dne 20.7.2000
3. Slovenica, zavarovalniška hiša d.d.	Odobren dne 11.9.2000
4. Adriatic, zavarovalna družba d.d.	Odobren dne 8.11.2000
5. Krekova zavarovalnica	Odobren dne 23.11.2000
6. Generali SKB zavarovalnica	Odobrena dva pokojninska načrta dne 4.8.2000
7. Banka Koper d.d.	Odobren dne 29.11.2000
8. Kapitalska družba d.d.	Odobren dne 11.9.2000
9. Prva pokojninska družba d.d.	Odobrenih osem pokojninski načrtov, zadnji 25.1.2001
10. Pokojninska družba A d.d.	Odobren dne 10.10.2000
11. Skupna pokojninska družba d.d.	Odobren dne 20.11.2000
12. Moja naložba	Odobren dne 16.11.2000
13. Pokojninska družba SKB d.d.	Odobren dne 23.11.2000
14. Druga Penzija d.d.	Odobren dne 14.2.2001

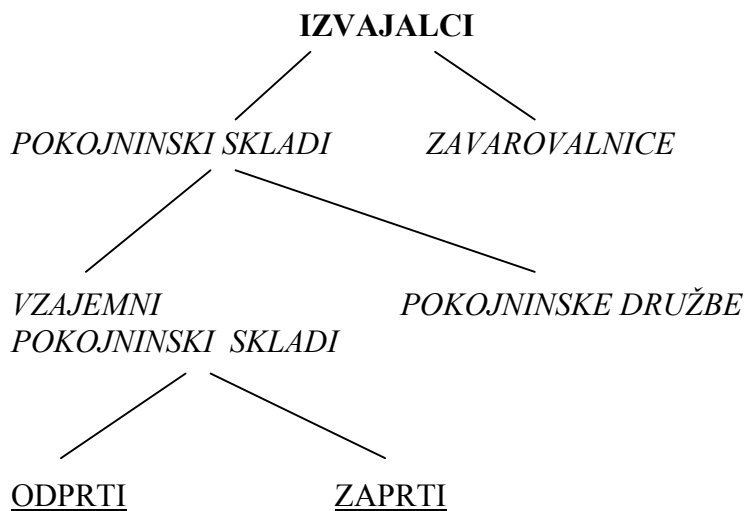
Vir: Kalčič, 2001, str. 16.

Predno se zavarujemo, je potrebno preveriti, če izvajalec izpolnjuje vse formalne pogoje (potrditev pokojninskega načrta, dovoljenje za opravljanje dejavnosti, registracija družbe, itd.). V preteklem obdobju doseženi donosi so tudi poglobitno merilo, saj do sedaj izvajalci že kar nekaj časa sprejemajo vplačila. Število zavarovancev, ki jih ima posamezni izvajalec, je prav tako pomemben podatek, saj kaže na uspešnost družbe in njeno kredibilnost, hkrati pa povečuje varnost naložb.

3.3.6. IZVAJALCI PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA ZAVAROVANJA

Zakon določa, da sme pokojninski načrt, po katerem poteka dodatno prostovoljno pokojninsko zavarovanje, izvajati samo za to zahtevno dejavnost usposobljeni izvajalec. Izvajalca sta lahko *pokojninski sklad* in *zavarovalnica*, ki ima dovoljenje za opravljanje poslov življenjskega zavarovanja po Zakonu o zavarovalništvu. Pokojninski sklad se lahko oblikuje kot vzajemni pokojninski sklad ali ustanovi kot pokojninska družba (glej sliko 5).

Slika 5: Izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

Vir: Novak, 2002, str. 306.

Število institucij oziroma izvajalcev pokojninskih načrtov, ki so vključeni v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, je pri nas občudovanja vredno. Konec leta 2002 je bilo v Sloveniji 14 izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja in sicer tri zavarovalnice, šest pokojninskih družb in pet odprtih vzajemnih pokojninskih skladov. Vzajemni pokojninski skladi so do konca leta 2001 zavarovali skupaj 15.905 zaposlenih, medtem ko so zavarovalnice in pokojninske družbe skupaj zavarovale 65.990 zaposlenih, oziroma kar 80,57% vseh zavarovancev.

Naloga izvajalcev dodatnih pokojninskih zavarovanj je oblikovati privlačen pokojninski načrt, ki bo oblikovan za posameznike, ki se bodo vključevali v to zavarovanje pri odprtih vzajemnih pokojninskih skladih in pokojninskih družbah, ter za zaposlene, ki bodo vključeni v zavarovanje s strani delodajalca.

3.3.6.1. Pokojninska družba

Pokojninske družbe imajo pomembno vlogo na področju prostovoljnega dodatnega zavarovanja in so novinke na slovenskem trgu, saj jih pred uvedbo drugega stebra nismo poznali.

So zavarovalne delniške družbe, ki se v nasprotju z drugimi zavarovalnicami smejo ukvarjati le z dejavnostjo prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Zanje poleg Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju velja še Zakon o zvarovalništvu. Pokojninskim družbam mora Agencija za zavarovalni nadzor, na podlagi predhodnega mnenja Ministrstva za delo, izdati dovoljenje za opravljanje dejavnosti. Ker je pokojninska družba pravna oseba, mora izpolnjevati zahtevo po minimalnem osnovnem kapitalu družbe, ki mora znašati najmanj tretjino minimalnega kapitala, ki ga za

zavarovalnico, ki opravlja zavarovalne posle v skupini življenjskih zavarovanj, predpisuje Zakon o zavarovalništvu.

Pokojninska družba lahko opravlja vse tri vrste poslov dodatnega zavarovanja (Gornjak, 1999, str. 29):

- zbiranje premij in vodenje računov zavarovancev,
- upravljanje s premoženjem,
- izplačevanje pokojninskih rent (vzajemni pokojninski skladi morajo za to vrsto posla skleniti pogodbo ali s pokojninsko družbo ali z zavarovalnico).

Le-ta lahko po novem tudi upravlja z zaprtimi in odprtimi vzajemnimi pokojninskimi skladi.

Pokojninska družba pa lahko določene posle dejavnosti prostovoljnega dodatnega zavarovanja izloči in jih ne opravlja sama. Tako lahko na drugo pravno osebo (na primer banko) prenese upravljanje s premoženjem, izplačevanje pokojnin oziroma rent pa na zavarovalnico. Za primer lahko vzamemo Pokojninsko družbo A, ki na osnovi sklenjenih pogodb o upravljanju tekoče oddaja čiste premije v upravljanje bankam. Obvezna sestavina pogodbe o upravljanju je v pokojninskem načrtu zahtevana struktura naložb in jamčenje banke za garantiran donos, ki je pogodbeno dogovorjen.

Sredstva zavarovancev so zaradi varnosti ločena od sredstev pokojninske družbe, kar pomeni, da pokojninska družba uporablja ločene račune za sredstva, ki jih vplačujejo zavarovanci, in za svoja sredstva.

Zakon je določil, da morajo imeti pokojninske družbe po prvem letu poslovanja najmanj 15.000 zavarovancev. Vendar vključevanje v dodatno pokojninsko zavarovanje poteka počasneje, kot je bilo predvideno. Po podatkih Agencije za zavarovalni nadzor je bilo na dan 30.06.2001 v dodatno pokojninsko zavarovanje v drugem stebru vključenih 23.898 zavarovancev, zato so rok za izpolnitev tega pogoja podaljšali in sicer do konca leta 2002. V tistih pokojninskih družbah, ki jim to ni uspelo, bo izvajanje takega pokojninskega načrta prevzel drugi izvajalec.

Ponudniki prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja se med seboj razlikujejo in sicer po številu zavarovancev, po vplačanih premijah in seveda po naložbeni politiki.

Tabela 7: Število zavarovancev in skupna vrednost premij v pokojninskih družbah konec oktobra 2001 in 30. septembra 2002

	konec oktobra 2001		30. september 2002	
	Vsi zavarovanci	Skupna vrednost premij (v mio SIT)	Vsi zavarovanci	Skupna vrednost premij (v mio SIT)
Pokojninska družba				
1. Skupna pokojninska družba	8.500	825,6	35.500	3.588
2. Pokojninska družba A	13.359	50,3	23.400	2.800
3. Prva pokojninska družba	11.195	247,4	20.872	1.321,92
4. Druga penzija	101	1	14.788	/
5. Moja naložba	3.000	200	13.000	720
6. Pokojninska družba SKB	/	/	4.556	183

Vir: Fultz, 2002, str. 38 in Kranjec, 2002, priloga str. 21.

Konec oktobra leta 2001 je imela največ zavarovancev Pokojninska družba A, sledila pa ji je Prva pokojninska družba. 30. septembra naslednjega leta pa je bila situacija nekoliko drugačna, saj je največ zavarovancev uspelo zbrati Skupni pokojninski družbi, le-ta je imela tudi največjo vrednost skupnih vplačanih premij. Tega dne v letu 2002 je uspelo zbrati zadostno število zavarovancev (15.000) vsem družbam, razen Pokojninski družbi SKB in pa Moji naložbi. Po informacijah Agencije za zavarovalni nadzor ni uspelo zbrati zadostnega števila zavarovancev le tema dvema družbama. Družba Moja naložba razmišlja o združitvi z Drugo penzijo, vendar je le-ta samo eden izmed petih možnih interesentov za združitev. Pokojninska družba SKB pa se bo verjetno povezala s Pokojninsko družbo A.

Razloge za uspeh *Skupne pokojninske družbe* je možno iskati v njeni strukturi naložb. Njena ciljna struktura naložb je bila naslednja (Učakar, 2001, str. 40): naložbe v delnice (25%), državne obveznice (25%), druge obveznice (17%), depoziti (20%), nepremičnine (10%) in gotovina (3%). Stanje naložb lahko odstopa od ciljnega, vendar ne v smeri povečanja stopnje tveganja. Medtem pa so v *Drugi penziji* vlagali do 50% v obveznice, 30% delnice, do 30% nepremičnine, do 5% posojila, do 30% bančni depoziti, do 3% denar na računu. Razlika med njuno naložbeno politiko je predvsem v nepremičninah in depozitih, saj je Druga penzija vlagala več v ti dve obliki. Nepremičnine so za pokojninsko zavarovanje zelo tvegana naložba, saj v določenem trenutku lahko njihova cena zelo pade.

Ostale pomembnejše podatke o posamezni pokojninski družbi v Sloveniji, kot je struktura zavarovancev, število vključenih podjetij, letni donos, itd., sem podala v prilogi št. 3.

3.3.6.2. Vzajemni pokojninski sklad

Vzajemni pokojninski sklad ni pravna oseba, ampak je premoženje v lasti zavarovancev (najmanj 1000 članov), zbrano z vplačilom premij prostovoljnega dodatnega zavarovanja in s sredstvi, ki so se zbrala na podlagi upravljanja vplačanih premij (Böhm, 2000, str. 136). Premoženje je namenjeno kritju obveznosti do zavarovancev prostovoljnega dodatnega zavarovanja. Dovoljenje za oblikovanje pokojninskega sklada izda Agencija za trg vrednostnih papirjev, če so izpolnjeni vsi z zakonom določeni pogoji za ustanovitev sklada.

Tičar meni, da je pri vzajemnem pokojninskem skladu, kjer gre zgolj za premoženje, poslovanje oz. izvajanje zavarovanja bolj transparentno, predvsem pa racionalnejše, saj se ta sklad ne srečuje z opravili, ki so specifična vsake pravne osebe, zlasti pa delniške družbe.

Vzajemni pokojninski sklad mora imeti svojega upravljalca, ki opravlja naslednje vrste poslov (Tičar, 2001, str. 155):

- zbira premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja,
- vodi osebne račune zavarovancev - članov sklada,
- upravlja s celotnim premoženjem vzajemnega pokojninskega sklada ter
- izplačuje odkupne vrednosti.

Vzajemni pokojninski skladi morajo, v nasprotju s pokojninskimi družbami, ob upokojitvi za vrednost privarčevanih sredstev individualnega računa pri zavarovalnici ali pokojninski družbi skleniti polico življenjskega zavarovanja, iz katere upravičenec prejema dodatno starostno pokojnino.

Vzajemni pokojninski sklad je lahko:

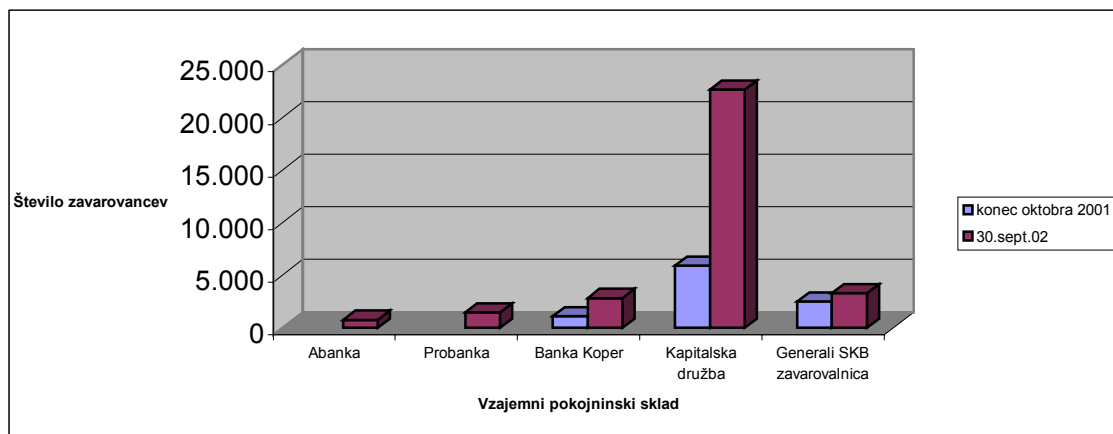
- a) zaprt vzajemni pokojninski sklad lahko ustanovi delodajalec (ali več njih), ki izpolnjuje z zakonom določene pogoje in je oblikoval pokojninski načrt (Kalčič, 2001, str. 11). Člani le-tega lahko postanejo le tisti, ki so v delovnem razmerju pri delodajalcu, ki je ustanovitelj sklada.
- b) odprt vzajemni pokojninski sklad, katerega člani lahko postanejo vse osebe in članstvo ni pogojeno z delovnim razmerjem. Sklad lahko ustanovi banka ali zavarovalnica, ki ima za to dovoljenje (Gornjak, 1999, str. 29).

Upravljanje pokojninskih skladov je odvisno predvsem od znanja in vsebine nalaganja premoženja, zbranega s plačili premij. Tako je uspešna naložbena politika vzajemnih pokojninskih skladov edino sredstvo in garancija, ki naj bi zagotovila plemenitenje vloženi sredstev, njena pomembnost pa je še veliko večja, če upoštevamo, da se od vsake vplačane premije odštejejo najprej *vstopni stroški*, v primeru prenehanja zavarovanja ali prenosa sredstev pa še *izstopni stroški*. V vsakem primeru pa si od povprečne čiste letne vrednosti na mesečni ravni upravljalca izplača še *upravljalško provizijo*.

Pri nas so banke in zavarovalnice v zadnjem času v skladu z zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju oblikovale *odprte vzajemne pokojninske sklade*. Za njih veljajo omejitve, ki so enake varčevanju v pokojninskih družbah in zavarovalnicah. Sredstva, ki jih je za nas vplačal delodajalec, lahko dvignemo šele po desetih letih, za davčno olajšavo pa se šteje premija v višini 24% prispevkov za obvezno pokojninsko zavarovanje. Prenos sredstev iz enega v drug pokojninski vzajemni sklad je možen po 36 mesečnih vplačanih premijah.

V nadaljevanju sem prikazala število zavarovancev in skupno število vplačanih premij (v mio SIT) po posameznih vzajemnih pokojninskih skladih konec oktobra leta 2001 in 30. septembra 2002.

Slika 6: Število zavarovancev po posameznih vzajemnih pokojninskih skladih

Opomba: Probanka je začela zbirati sredstva decembra 2001, Abanka pa 1.januarja 2002.

Vir: Fultz, 2002, str. 38 in Kranjec, 2002, priloga str. 21.

Krepko na prvem mestu (po številu zavarovancev) je prednjačil Kapitalski vzajemni pokojninski sklad, katerega upravljalet je Kapitalska družba d.d.. Do 30. septembra 2002 jim je uspelo zbrati 22.700 zavarovancev, kar je za 283% več kot predhodno leto v mesecu oktobru. Najmanj zavarovancev je imel Vzajemni pokojninski sklad Abanke, saj je le-ta začela z zbiranjem sredstev šele 1. januarja leta 2002. Po podatkih Agencije za trg vrednostnih papirjev ni dosegel praga (1000 članov) le en sklad, ki se bo moral odločiti za prenos sredstev na drug sklad ali pa za združitev z drugimi skladi.

Če vzajemne pokojninske sklade ocenjujemo na podlagi zbranih premij, lahko ugotovimo, da imajo danes vodilno vlogo izvajalci, ki so jo imeli že v letu 2001. Tako so v Vzajemnem kapitalskem pokojninskem skladu konec septembra leta 2002 zbrali za 3.651 milijarde SIT premij. (Ostali podatki so prikazani v prilogi št. 3).

Tabela 8: Skupna vrednost premij (v mio SIT) v posameznih vzajemnih pokojninskih skladih

	konec oktobra 2001	30. september 2002
	Skupna vrednost premij (v mio SIT)	Skupna vrednost premij (v mio SIT)
Vzajemni pokojninski sklad		
1. Kapitalska družba	767	3.651
2. Generali SKB zavarovalnica	18	214
3. Banka Koper	46	292
4. Abanka	/	105,04
5. Probanka	/	46

Vir: Fultz, 2002, str. 38 in Kranjec, 2002, priloga str. 21.

3.3.6.3. Zavarovalnica

Zavarovalnicam kot osnovnim subjektom, ki ponujajo različne oblike zavarovanj, daje Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju možnost vstopa na trg zavarovanj t.i. drugega stebra. Zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za opravljanje življenjskih zavarovanj, morajo Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve v predvidenem roku predložiti pokojninski načrt ter prilagoditi poslovanje.

Zavarovalnica ima v drugem stebru lahko več različnih vlog:

- lahko izvaja individualne in kolektivne pokojninske načrte;
- posameznikom ali podjetjem nudi možnost vključitve v odprt vzajemni pokojninski sklad, ki ga je ustanovila sama in ga upravlja;
- lahko upravlja vzajemni pokojninski sklad in
- izplačuje rente.

Za zavarovalnico ne veljajo nobene omejitve v smislu minimalnega števila zavarovancev, kot je to pri pokojninskih družbah in vzajemnih pokojninskih skladih.

Kot sem že na začetku poglavja 3.3.6. omenila, imamo v Sloveniji trenutno 3 zavarovalnice, ki se ukvarjajo z dejavnostjo prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. V letu 2001 sta imeli odobren pokojninski načrt še dve zavarovalnici, vendar nista še začeli zbirati premij.

Vodilno vlogo je v letu 2001 imela zavarovalnica Triglav, ki je tudi v letu 2002 med zavarovalnicami ohranila veliko vlogo (glej tudi prilogo št. 3).

Tabela 9: Število zavarovancev, skupna vrednost premij (v mio SIT) in tržni delež v treh zavarovalnicah v letu 2001

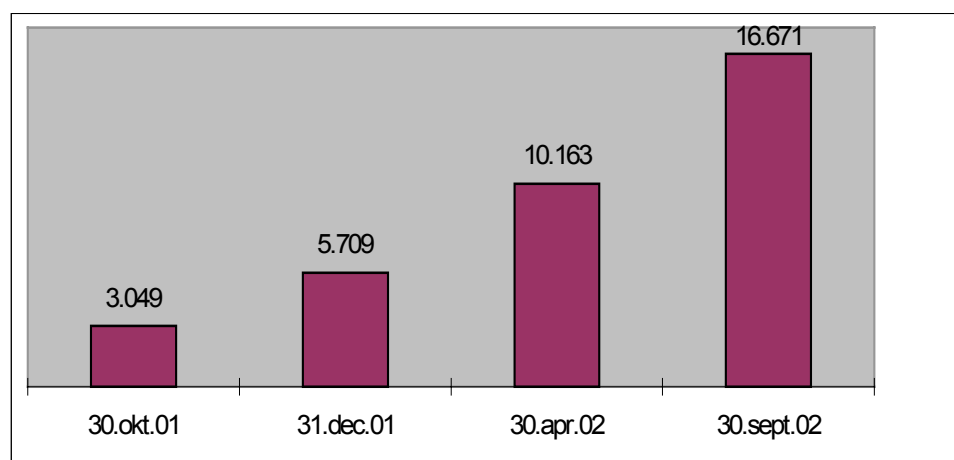
	Število zavarovancev	Skupna vrednost premij (v mio SIT)	Tržni delež
Zavarovalnica			
Triglav	25.624	1.510,725	14,1
Slovenica	869	34,238	0,3
Adriatic	719	15,806	0,1

Vir: Slovenian Insurance Association, 2002, str. 42.

3.3.6.4. Kaj kaže skupna vrednost premij pokojninskih zavarovanj?

Po podatkih Agencije za trg vrednostnih papirjev in Agencije za zavarovalni nadzor naj bi imeli pokojninski skladi konec aprila leta 2002 skoraj 3,9 milijarde tolarjev zbranih premij, pokojninske družbe in zavarovalnice pa približno 6,3 milijarde. Ugotovljeno je bilo, da jim je do konca septembra leta 2002 uspelo zbrati za slabih 17 milijard tolarjev premij.

Slika 7: Skupna vrednost premij pokojninskih zavarovanj (v mio SIT)

Vir: Kranjec, 2002, priloga str. 21.

Na zgornji sliki si lahko ogledamo rast skupne vrednosti premij pokojninskih zavarovanj v obdobju enega leta. Vendar je potrebno opozoriti, da so zaposleni, ki so vključeni v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, zaposleni predvsem v storitvenih dejavnostih in je odstotek proizvodne dejavnosti še vedno nizek, zato bo verjetno povprečna vplačana premija z naraščanjem števila zavarovancev najverjetneje padala (Gornjak, 2002, str. 48).

3.3.6.5. Nadzor nad delovanjem pokojninskih skladov

Nad delovanjem vzajemnih pokojninskih skladov in pokojninskih družb je vzpostavljena določena vrsta nadzora, ki pa bi jo bilo potrebno, po mnenju nekaterih, v prihodnosti še bolj zaostri, da pokojninski skladi ne bi imeli problemov z izpolnjevanjem upokojitvenih zagotovil.

Nadzor nad upravljanjem vzajemnih pokojninskih skladov opravlja Agencija za trg vrednostnih papirjev v sodelovanju z Agencijo za zavarovalni nadzor, nadzor nad poslovanjem pokojninskih družb in zavarovalnic pa opravlja Agencija za zavarovalni nadzor. Glede uresničevanja pravic po pokojninskih načrtih opravlja nadzor minister, ki je pristojen za delo, uveljavljanje davčnih olajšav pa nadzoruje Davčna uprava Republike Slovenije, ki vodi register pokojninskih načrtov. Potrebno je poudariti tudi interni vidik nadzora, nadzor prek pooblaščenega aktuarja, ki ga mora imeti pokojninska družba, ter inštitut notranje in zunanje revizije (Kalčič, 2001, str. 12). Vsi ti nadzori so okvirno prikazani na sliki 4, iz katere izhajam.

Poznamo tri vrste tveganj, ki spremljajo posle pokojninskih zavarovanj, in sicer (Bešter, 2000a, str. 49):

- tveganje, ki izhaja iz prevzetih obveznosti (liability risk),
- naložbeno tveganje (investment risk) in
- tveganje upravljanja (management risk).

V prvem primeru obstaja možnost, da sredstva pokojninskega sklada ne zadoščajo za pokritje obveznosti. Naložbeno tveganje vsebuje tveganje slabe alokacije, tveganje volatilnosti, tveganje spremembe obrestne mere itd. Tveganje upravljanja pa lahko vključuje prevare in pomembne napake, napačno obveščanje članov sklada, ...

Preprečevanje omenjenih nepravilnosti je ena od glavnih nalog *nadzora* nad delovanjem pokojninskih skladov in zavarovalnic. Le-ti morajo skrbeti, da se obljube članom sklada tudi izpolnijo. Za to so potrebni dobri predpisi, ki jih bo potrebno pri nas verjetno še spremeniti, in učinkovito organizirani nadzorni organi.

Po besedah ministra za delo dr. Dimovskega prehajamo zdaj iz osnovne trženjske faze v drugo fazo, v kateri je zelo pomemben nadzor nad drugim stebrom. V letu 2003 naj bi tako večjo pozornost namenili varnosti naložb, potrebna pa bosta tudi večja usklajenost in jasno definiranje pristojnosti ustanov, ki sodelujejo pri tem nadzoru. Poudarek je na tem, da mora biti varnost zavarovanca velika, saj si vsi želimo, da bi drugi steber lahko povsem zaživel.

3.3.7. PRENEHANJE ZAVAROVANJA

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje *redno* preneha takrat, ko zavarovanec pridobi pravico do dodatne starostne pokojnine iz pokojninskega načrta. V bistvu ne gre za prenehanje zavarovanja, saj tudi v obdobju črpanja pravice zavarovanje ne preneha, temveč preide iz obdobja vplačevanja premije v obdobje črpanja privarčevanih sredstev. To pomeni, da tudi v tem obdobju obstaja zavarovalno kritje, preneha pa samo obveznost vplačevanja premije.

Izredno prenehanje zavarovanja pa je mogoče v naslednjih primerih:

- izstop zavarovanca na podlagi pisne izjave o izstopu (lahko izstopi kadarkoli in iz kateregakoli razloga);
- odpoved zavarovanja s strani izvajalca;
- smrt zavarovanca pred uveljavitvijo pravice do dodatne starostne pokojnine.

Pri izrednem prenehanju zavarovanja zaradi smrti zavarovanca pred uveljavitvijo pravice do dodatne starostne pokojnine pridobi pravico do izplačila čiste odkupne vrednosti zavarovanja¹² upravičenec za primer smrti zavarovanca. Če pa zavarovanec upravičenca ni določil, preide z njegovo smrtjo pravica do izplačila čiste odkupne vrednosti v njegovo dediščino.

3.3.8. PREDNOSTI IN SLABOSTI PROSTOVOLJNIH DODATNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ ZA ZAVAROVANCA IN DELODAJALCA

Iz vsega napisanega je potrebno izpostaviti naslednje pogloblitve prednosti prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj:

- gre za varčevanje v manjših mesečnih zneskih,
- naložbe zbranega denarja se zaupajo profesionalcem,
- posameznik prejme samo to, kar je privarčeval na svojem individualnem računu, s tem pa se poveča varnost prihrankov in svoboda izbire posameznika,
- tekoče spremljanje vrednosti sredstev in rast svojega lastnega sklada, iz katerega se na stara leta črpa pokojnina,
- visoke davčne olajšave na vplačane premije predvsem pri kolektivnem zavarovanju.

¹² Čisto odkupno vrednost zavarovanja dobimo tako, da od odkupne vrednosti stanja osebnega računa ob trenutku izrednega prenehanja zavarovanja odštejemo znesek izstopnih stroškov in znesek davka od osebnih prejemkov.

Bistveni slabosti prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj za zavarovanca pa sta naslednji dve:

- določena zgornja meja vplačil premij, ki še omogočajo davčne olajšave in
- onemogočeno varčevanje v več kot dveh pokojninskih načrtih hkrati.

Na žalost prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje ne nudi vsem enakih pogojev. V drugačnem položaju so predvsem samostojni podjetniki in delničarji ali družbeniki, ki imajo več kot 25% delež v kapitalu in so hkrati tudi zaposleni. Lahko se dodatno zavarujejo, vendar le v okviru individualnega pokojninskega načrta.

Kljub temu, da prevladujejo prednosti prostovoljnih zavarovanj z vidika zavarovancev, se v Sloveniji samo 25% vseh zaposlenih zaveda, da pokojnine ne bodo zadoščale za primeren standard za življenje, zato so se odločili za vključitev v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje.

Razmere pri naših sosedih Hrvatih so drugačne, saj so le-ti prisiljeni izbrati pokojninsko družbo in v njej varčevati. Če si hrvaški državljan, mlajši od 40 let, do določenega roka ne izbere sam pokojninskega vzajemnega sklada drugega stebra, mu tega dodeli država, saj je vsaj minimalno varčevanje za dodatno pokojnino obvezno.

Strokovnjaki OECD pravijo, da naj bi delodajalci zavarovali svoje zaposlene zato, ker (Bešter, 2000, str. 25):

- je to način učinkovitega nagrajevanja zaposlenih,
- omogoča reševanje starejših zaposlenih s predčasnim upokojevanjem,
- pomeni pomembno prednost pri uveljavitvi novih kadrov,
- s pokojninskim zavarovanjem delodajalec odgovorno skrbi za svoje zaposlene,
- omogoča podjetjem, da izkoristijo ugoden davčni status in optimizirajo stroške delovne sile.

Po drugi strani pa lahko najdemo tudi nekatere slabosti dodatnih pokojninskih zavarovanj (Pirtovšek, Učakar, Žnidaršič-Kranjc, 2001):

- stroški dela se lahko povečajo, saj bodo delavci skušali stroške kolektivnega zavarovanja prevaliti na podjetje,
- obstaja možnost množičnega dviga privarčevanih sredstev po 10 letih, kar bi imelo velik vpliv na celotno gospodarstvo,
- delavec v primeru individualnega zavarovanja sam vplača premijo iz svoje neto plače, plačilo davka se prenese le v kasnejše obdobje.

4. PRIHODNOST DRUGEGA STEBRA V SLOVENIJI

V Sloveniji v zadnjih letih pridobivajo na pomenu pokojninski skladi, ki naj bi po eni strani omilili težave starajočega se prebivalstva in po drugi omogočili razvoj kapitalskega trga.

Po mnenju nekaterih strokovnjakov naj bi imel naraščajoči obseg sredstev pokojninskih skladov številne pozitivne posledice (Bešter, 2000a, str. 48):

- večja eksistenčna varnost zavarovancev – članov skladov in prejemnikov dodatnih pokojnin,
- večja ponudba dolgoročnih sredstev na kapitalskih trgih, kar naj bi vplivalo na boljše možnosti razpršitve naložb in s tem na zmanjšanje tveganja,
- pokojninski skladi bodo največ prispevali k poglobitvi in likvidnosti kapitalskega trga in s tem k dolgoročnim naložbam, h gospodarski rasti in k oblikovanju novih delovnih mest,
- večja konkurenca med upravljalci skladov naj bi vodila k večji učinkovitosti in višjim profesionalnim standardom ter prispevala k večji transparentnosti in učinkovitosti gospodarskih družb.

Konec leta 2001 je bilo med delodajalci le 5% vplačnikov v kolektivno zavarovanje, kar pomeni, da pri nas zaposleni in delodajalci ne sprejemajo odgovornosti zase in za finančni položaj po upokojitvi. Izvajalci na problem nizkih pokojnin opozarjajo že več kot dve leti, vendar v Sloveniji še vedno prevladuje mišljenje, da bodo ljudje začeli varčevati šele, ko bo nujno in jih ne zanima, kaj bo čez 10 let, ko bodo začeli prejemati pokojnino.

Vendar je potrebno omeniti še to, da zaposleni v javni upravi niso (in še nekaj časa ne bodo) dodatno pokojninsko zavarovani, saj se bo zaradi ustavnega spora, ki je bil sprožen, pristop zavlekel najverjetneje do konca leta 2003. Slednji predstavljajo kar 20% vseh zaposlenih (okrog 150.000 zaposlenih), ki bi s svojim pristopom k dodatnemu pokojninskemu zavarovanju bistveno vplivali na sam razvoj pokojninskega sistema pri nas.

Ponekod v svetu poznajo drugi steber že več kot 50 let, hkrati pa so zaposleni vajeni varčevati zase. Običajno pri tem sodelujejo tudi delodajalci, ki del premije za zaposlene prispevajo sami, del premije pa plačujejo zaposleni.

V prihodnosti lahko računamo, da bo po začetni zadržanosti tudi v Sloveniji prišlo do izrednega zanimanja za dodatno pokojninsko zavarovanje, vendar šele takrat, ko bo država vključila v dodatno zavarovanje tudi zaposlene v javni upravi.

Tina Škerlj, Deloitte Touche, je leta 2000 pripravila analizo, koliko sredstev utegnejo zbrati naši pokojninski skladi. Po njenih projekcijah se bodo sredstva stalno povečevala in

v 25 letih dosegla približno 40 odstotkov BDP, s čimer bi bili lahko primerljivi z drugimi državami, ki takšno varčevanje že poznajo. O naravi prihrankov ni mogoče natančno govoriti, vendar bo večji del verjetno novo varčevanje, ker drugi steber prizadene vse kategorije ljudi, tudi tiste z nižjimi prihodki, medtem ko tretji steber bolj ali manj zadeva le premožnejše, ki lahko spremenijo obliko varčevanja.

Zavedati se moramo, da je slovenski trg zelo majhen, zato prav veliko skladov ali družb z različnimi naložbenimi politikami ne bo moglo dolgoročno preživeti. Trenutno imamo veliko izvajalcev pokojninskih načrtov, kar pomeni, da je tekmovalnost (konkurenca) zagotovljena.

Borba na trgu je silovita, saj je bilo potrebno pokojninskim družbam do 1.1.2003 zbrati najmanj 15.000 zavarovancev, vzajemnim pokojninskim skladom pa 1.000 članov. Vsak je naredil tisto, kar lahko, s tem da so zakonski okviri zelo rigorozni in manevrski prostor ni velik. Tisto, kar lahko nekaj naredi, to je izboljša delovanje družbe, je število pridobljenih zavarovancev. Dejstvo je, da so fiksni stroški pri velikem številu članov precej lažje obvladljivi. Izvajalci pokojninskih načrtov skušajo pridobiti zavarovance z ugodnejšimi pogoji od drugih in večina se jih v zadnjem času odloča za padajočo upravljalsko provizijo.

Za uresničevanje projekta drugega pokojninskega stebra sta osrednjega pomena tudi sprotno obveščanje javnosti, da bi se ljudje lažje odločili, in smotrno usmerjeno oglaševanje. Nekateri so si enotnega mnenja, da oglaševalci prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj uporabljajo neustrezne promocijske prijeme.

Tako bi bilo potrebno v prihodnosti asociativno, čustveno naravnane oglase zamenjati s sistematičnim ozaveščanjem javnosti o potrebnosti in smotrnosti tega zavarovanja za državo in državljane.

Zavarovalni interes posameznika ima prednost pred vsemi drugimi interesi, tako delodajalcev kot sindikatov, ki so zastopniki kolektivnih interesov zaposlenih. Le-ta tako pomeni interes po dolgoročni materialni varnosti, ki jo zagotavlja uravnotežen donos na vložena sredstva. To pa je predvsem naloga upravljalcev pokojninskih načrtov in poslanstvo nadzora, ki ga izvaja država (Končina, 2001, str. 21).

Prihodnost razvoja dodatnih pokojninskih zavarovanj tako temelji predvsem na (Klemenčič, Redejko, 2000, str. 30):

- tradiciji in zaupanju znanih finančnih ustanov,
- dobro organizirani in strokovno podkovani mreži le-teh in
- na znanju in kakovostnem naložbenem portfelju.

Majhnost domačega kapitalskega trga ne more biti izgovor, da izvajalci s svojo naložbeno politiko ne bi ponudili širšega izbora tržnih naložb. Kljub temu, da pokojninski skladi trenutno skorajda nič ne vlagajo v tuje vrednostne papirje, bo v prihodnosti moral iti del

sredstev verjetno tudi v tujino. Kolikšen del bo to, pa zaenkrat lahko šele ugibamo. Če vzamemo za primer Belgijo, kjer je domači trg premajhen, imajo pokojninski skladi več kot polovico sredstev naloženih na drugih trgih.

SKLEP

V Sloveniji se je v zadnjem času na področju pokojninskega zavarovanja kar precej dogajalo. S sprejetjem pokojninske reforme se je začela zgodba, kjer se bodo rezultati pokazali šele čez približno 10 let, saj se bodo takrat začele izplačevati dodatne pokojnine.

S sistemom dodatnega obveznega in prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja se odpirajo možnosti za ugodnejše rešitve zagotavljanja varnosti za starost, predvsem mladim generacijam. Kljub določeni stopnji tveganja, ki ga nosi zavarovanec z vplačili v sklad, je ravno zajamčen donos tisti, ki zagotovi zavarovancu precejšnjo varnost.

Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje predstavlja modernejši način zavarovanja za delavce, ki opravljajo težka in zdravju škodljiva opravila, ter dela, ki jih po določeni starosti ni mogoče več uspešno opravljati. Potrebno je bilo namreč nadomestiti dosedanja beneficirana zavarovanja, če hočemo biti primerljivi z razvitimi državami. Naša država je vsa pooblastila prenesla na Kapitalsko družbo d.d., ki je upravljalec edinega izvajalca obveznega dodatnega zavarovanja pri nas. Ko pa govorimo o prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju, je nekoliko drugače, saj se lahko prostovoljno zavarujejo vsi tisti, ki so vključeni v prvi pokojninski steber.

Pokojninske družbe so morale do konca leta 2002 pod svoje okrilje pritegniti vsaj 15 tisoč zavarovancev, ker v skladu s predpisi manjše število ni dovoljeno. Zadostnega števila zavarovancev ni uspelo zbrati le dvema pokojninskima družbama in enemu pokojninskemu skladu, saj je le-ta imel manj kot 1000 članov. Pomembno vprašanje je, koliko ponudnikov pokojninskih načrtov potrebuje slovenski trg. Smiselno je pričakovati, da bo svoj prostor na trgu dolgoročno lahko našlo le nekaj ponudnikov.

Slovenci bodo motivirani za dodatna pokojninska zavarovanja le takrat, ko si bodo lahko postavili jasen cilj, ki določa, koliko denarja potrebujejo in so ga sposobni zagotoviti za svojo materialno varnost, tako na podlagi obveznega kot dodatnega pokojninskega zavarovanja ter svojega premoženja (Končina, 2001, str. 21).

Zaposleni, ki se odločajo, pri kom bodo zavarovali svoje zaposlene, s tem ne prevzemajo le odgovornosti za plačevanje premij, temveč tudi odgovornost za uspeh pokojninskega zavarovanja v celoti. Od njihovih odločitev je namreč odvisno življenje njihovih delavcev po upokojitvi. V primeru hitrih in nepremišljenih odločitev lahko pride do nepričakovanih posledic v prihodnosti, ki jih ni mogoče več popraviti za nazaj. Vsak primer pokojninske

“napake” prizadene preveč ljudi, poruši zaupanje v celoten sistem dodatnega pokojninskega zavarovanja in povzroči velike stroške državi.

Torej, potrebno je razmisliti o vključitvi v dodatno pokojninsko zavarovanje in začeti varčevati že danes, saj je, ko se bliža starostna meja za upokojitev, vsak mesec dobrodošel, pa tudi prejemki oz. dodatna pokojnina bodo zaradi tega višji (Gornjak, 2002, str. 51). Nujnost vključitve v drugi steber lahko primerjamo tudi z zahodno in vzhodnoevropskimi državami, saj imajo ta steber uveden že vse države vzhodne Evrope. Dejstvo je, da se v večini držav prvi steber maje, kar posledično vpliva na nizke pokojnine. To se je začelo dogajati tudi pri nas, zato moramo sami prevzeti odgovornost za finančno stabilnost po upokojitvi.

Z uvedbo prostovoljnih dodatnih zavarovanj je Slovenija naredila velik korak, s katerim se približujemo sistemu, ki omogoča mlajši in srednji populaciji vključitev v različne oblike namenskega varčevanja in s tem rešuje pokojninske probleme. Razvoj učinkovitih pokojninskih skladov (ki naj bi jih bilo manj kot do sedaj) bo prispeval k dvigu splošne ravni varčevanja in razvoju kapitalskega trga, ob pogoju, da se ustrezno redefinirajo pravila izračunavanja zajamčenega donosa.

Vendar je tu potrebno omeniti tudi vlogo države, ki bo morala hkrati voditi uspešno politiko zaposlovanja, saj bo le rast aktivne populacije vzporedno z razvojem drugega stebra omogočila, da novi sistem ne bo podlegel vplivu demografskih gibanj. Brez zagotavljanja novih delovnih mest ne bo mogoče podaljševati starostne meje zaposlenih in hkrati vključevati nove generacije v delovno sfero.

LITERATURA

1. Berk Aleš: Druge naložbe. Moje finance, Ljubljana, 1(2001), 1, str. 53-60.
2. Bešter Helena: Pokojninski sistemi v svetu in pri nas. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996. 144 str.
3. Bešter Helena: V Sloveniji imamo nov pokojninski zakon. Kapital, Maribor, 9(1999), 223/224, str. 26-27.
4. Bešter Helena: Kam hitijo slovenska podjetja?. Kapital, Maribor, 10(2000), 238/239, str. 24-26.
5. Bešter Helena: Usmeritve evropskih pokojninskih skladov za 21. stoletje. Bančni vestnik, Ljubljana, 49(2000a), 7/8, str. 47-51.
6. Bešter Helena, Kalčič Miran, Tičar Luka: Dodatno prostovoljno pokojninsko zavarovanje. Delavci in delodajalci, Ljubljana, 1(2001), 3, str. 151-194.
7. Böhm Lučka: Priročnik o pokojninskem in invalidskem zavarovanju po novem. Ljubljana: Založba Nova Delavska enotnost, 2000. 377 str.
8. Bršič Bernard: Reforma slovenskega pokojninskega sistema. Kolaps, Ljubljana, (1997), 2, str. 56-58.
9. Cvetko Aleksej: Pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja po novem zakonu. Ljubljana: Založba Bonex, 1999. 435 str.
10. Fultz Elaine et al: Pension Reform in Central and Eastern Europe Volume 2. Budapest: International Labour Office Central and Eastern Team, 2002. 146 str.
11. Gornjak Mojca: Pokojninski skladi v Sloveniji. Kapital, Maribor, 9(1999), 223/224, str. 28-29.
12. Gornjak Mojca: Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Kapital, Maribor, 12(2002), 299, str. 48-51.
13. Jenko Gorazd: Zgodovinski razvoj pokojninskih sistemov. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002. 46 str.
14. Jurančič Iztok: Nasvidenje v naslednji pokojninski reformi. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 14(2000), 14, str. 12-15.

15. Kalčič Miran: Obvezno in prostovoljno: nova ureditev oblik pokojninskih zavarovanj. Denar, Ljubljana, 9(1999), 18, str. 5-12.
16. Kalčič Miran: Oblikovanje pokojninskega načrta. Denar, Ljubljana, 11(2001), 5, str. 8-16.
17. Kalčič Miran: Novosti pri prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju. Denar, Ljubljana, 12(2002), 2, str. 13-17.
18. Klemenčič Marko, Redejko Špela: Nova ponudba pokojninskih zavarovanj. Kapital, Maribor, 10(2000), 232, str. 29-31.
19. Klemenčič Marko, Redejko Špela: Pokojninski načrti in skladi. Kapital, Maribor, 10(2000a), 233, str. 30-31.
20. Končina Miroslav: Sistemska in bilančna povezanost prvega in drugega stebra pokojninske reforme. Bančni vestnik, Ljubljana, 50(2001), 4, str. 18-21.
21. Kranjec Samo: Prvih pet zbere 90 odstotkov premij. Finance, Ljubljana, 2002, 200, 17.10.2002, 21 tbl.
22. Kranjec Samo: Trenutno gre najbolje Skupni. Finance, Ljubljana, 2003, 2, 6.1.2003, 18 tbl.
23. Krassnig Peter: Kako boste živeli po upokojitvi, je odvisno od vaših odločitev danes. Moje finance, Ljubljana, 2(2002), 2, str. 36-50.
24. Kuzmin Franc: Pasti prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Bančni vestnik, Ljubljana, 51(2002), 10, str. 9-13.
25. Marcon Petra: Ropov drugi steber. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 48(1999), 48, str. 25.
26. Novak Aleš: Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Organizacija, Maribor, 35(2002), 5, str. 303-311.
27. Petavs Stane: A market dream of pension savings. Slovenian Business Report, Summer 2000, str. 62-63.
28. Petavs Stane: Kapitalski trg upa na pokojninske prihranke. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 49(2000), 16, str. 14-19.

29. Pirtovšek Srečko, Učakar Mitja, Žnidaršič-Kranjc Alenka: Drugi steber pokojninskega zavarovanja. Kapital, Maribor, 11(2001), 270, str. 30-47.
30. Prezelj Tamara: Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje - davčni vidik. Denar, Ljubljana, 10(2000), 5, 14-15 str.
31. Repovž Grega: Pokojninska reforma. Delo, Ljubljana, 1999, 23.11.1999, str. 3.
32. Ribnikar Ivan: Drugi (in tretji) steber pokojninskega sistema in trg kapitala. Bančni vestnik, Ljubljana 47(1998), 5, str. 49-51.
33. Ribnikar Ivan: Drugi steber novega pokojninskega sistema. Kolaps, Ljubljana, (1998a), 5, str. 6-7.
34. Stanovnik Tine: Javne finance. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002. 237 str.
35. Štrovs Marko: Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter podzakonski predpisi s komentarjem. Lesce: Založba Oziris, 2000. 682 str.
36. Učakar Mitja: Drugi steber še čaka na zavarovance. Kapital, Maribor, 12(2002), 299, str. 52-59.

VIRI

1. Davčne olajšave. [URL:http://www.prva.net/zakaj_pz-davcne.asp], 6.10.2002.
2. Mesečni statistični pregled za oktober 2002. Ljubljana: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, 2002. 10 str.
3. Obvezno dodatno zavarovanje. [URL:<http://help.datalab.si/p50/01492.html>], 28.10.2002.
4. O dosedanem poslovanju Prve pokojninske družbe. [URL:<http://www.prva.net/aktualne-novice4.asp#Naložbenastruktura>], 25.1.2003.
5. Pokojninski načrt za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje. Ljubljana: Kapitalska družba, 2001. 17 str.
6. Poročevalec DZ RS, št. 34/96.
7. Premoženje in število članov SODPZ. [URL:<http://www.kapitalska-druzba.si/sodpz/first/graf3.htm>], 6.2.2003.

8. Prostovoljno dodatno zavarovanje in davčne olajšave. [URL:http://www.druga-penzija.com/index_old.html], 9.10.2002.
9. Slovensko zavarovalno združenje. Ljubljana : Statistical Insurance Bulletin 2002, avgust 2002. 56 str.
10. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/99, 109/01,114/02).

PRILOGA 1

Tabela 1: Ocena sestave prebivalstva Slovenije 1995-2035

Leto	Prebivalstvo skupaj	Otroci	Dijaki in študentje	Upokojenci	Aktivni	Upokojenci	Aktivni
				(ob izvajanju reforme)	(ob sedanjem sistemu)	(ob sedanjem sistemu)	(ob sedanjem sistemu)
1995	1.983.652	355.271	134.696	414.970	922.412	414.970	922.412
2000	1.987.258	315.476	139.830	407.133	973.725	407.461	973.397
2005	1.977.363	290.434	135.437	399.656	1.094.419	407.085	1.001.990
2010	1.957.345	285.737	120.830	396.877	1.021.444	423.944	994.328
2015	1.926.486	282.550	112.044	402.819	1.006.495	451.246	958.067
2020	1.888.670	279.038	110.357	416.600	966.187	478.206	904.580
2025	1.846.184	274.230	109.726	428.200	922.205	496.660	853.745
2030	1.796.929	269.424	108.467	433.289	897.287	502.933	809.643
2035	1.743.586	265.261	107.240	428.316	841.643	501.280	768.679

Vir: Poročevalec DZ RS, št. 34/96.

Tabela 2: Odstotni delež posameznih starostnih skupin prebivalstva Slovenije v izbranih letih

<i>Leto</i>	<i>0-14</i>	<i>15-65</i>	<i>65+</i>
1999	16,42	69,89	13,69
2019	14,26	67,51	18,23
2034	12,22	63,46	58,95
2054	11,81	58,95	29,24

Vir: Jenko, 2002, str.18.

PRILOGA 2

Tabela 3: Obračun davka in prispevkov za pravne osebe za izplačila zaposlenim

Obračun davka in prispevkov za pravne osebe za izplačila zaposlenim, razen "detaširanim" delavcem
REK-1 (za davčne zavezance - pravne osebe)

Naziv davčnega zavezanca: Podjetje d.o.o.	Davčna številka: 7464756756
Naslov: Neka pot 2, 1000 LJUBLJANA	Matična številka: 52368457
Vrsta izplačila: Redni obračun	Žiro račun: 00100-1234567859
Za mesec: 2002-06	Število zaposlenih: 10
Datum izplačila: 15.7.2002	Neto izplačilo: 1.161.800,00

A. OSNOVA ZA DAVKE IN PRISPEVKE DELOJEMALCEV

Zneski v SIT s stotini

Osnova I (osnova za prispevke)

10	a. plača in nadomestila plače - pravne osebe, razen inv. podjetij	1.878.862,50
11	b. plača in nadomestila plače - invalidska podjetja	
	c. razlika do minimalne plače	4.575,00
	d. nadomestila plač, ki ne bremenijo pravnih oseb	172.500,00
12	Osnova II (osnova za prispevke od nadomestil po predpisih PIZ)	47.500,00
13	Osnova III (osnova za prispevke za neplačano odsotnost)	
14	Osnova IV (osnova za davek od osebnih prejemkov)	1.143.297,50
15	a. bonitete	25.000,00
16	b. stroški nad uredbo Vlade	
17	Osnova V (osnova za prispevke od drugih osebnih prejemkov, razen za prispevke od regresa)	
	Osnova V a) (osnova za davek od prejemkov pod osnovo V)	
	Osnova V b) (osnova za prispevke od regresa)	
	Osnova V c) (osnova za davek od regresa)	
	Osnova V d) (osnova za prispevke od premij za prostovoljno dodatno pokojninsko zav. po ZPIZ-1)	
	Osnova V e) (osnova za davek od premij za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje ZPIZ-1)	
	B. OSNOVA ZA PRISPEVKE DELODAJALCEV	
	Osnova VI (osnova za prispevke)	
18	a. pravne osebe, razen invalidskih podjetij	1.835.937,50
19	b. invalidska podjetja	
	Osnova VI c) (osnova za prispevke na neplačano odsotnost)	
	Osnova VI d) (osnova za prispevke od bonitet - nadomestila)	

	Davek	Vplačilni račun	Za plačilo
20	DOHODNINA	01100-8441 224825	276.124,50

Prispevki za socialno varstvo delojemalcev

	Naziv prispevka	Stopnja	Vplačilni račun	Obračunani	Znesek
21	ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE	6,36 %	01100-3000370762	3.021,00	116.474,50
22	POKOJNINSKO ZAVAROVANJE	15,50 %	01100-2000014903	7.362,50	283.862,00
23	ZAPOSLOVANJE	0,14 %	01100-1000076823	66,50	2.563,50
24	STARŠEVSKO VARSTVO	0,10 %	01100-1000701794	47,50	1.831,50
25	PIZ (razlika do min. plače)	15,50 %	01100-2000014903		709,00
26	pok. in inv. zav. (nepl. odsotnost)		01100-2000014903		
27	Skupaj	22,10 %		10.497,50	405.440,50

Prispevki za socialno varstvo delodajalcev

	Naziv prispevka	Stopnja	Vplačilni račun	Obračunani	Znesek
28	ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE	6,56 %	01100-3000160660		120.137,00
29	POKOJNINSKO ZAVAROVANJE	8,85 %	01100-2000012866		162.481,50
30	ZAPOSLOVANJE	0,06 %	01100-1000074786		1.099,00
31	STARŠEVSKO VARSTVO	0,10 %	01100-1000700145		1.831,50
32	POŠKODBE PRI DELU	0,53 %	01100-3000167450		9.707,00
33					
34					
35	Skupaj	16,10 %			295.256,00

Osnova VII (osnova za prispevke za zavarovalno dobo s povečanjem')

	Povečanje	Stopnja	Vplačilni račun	Osnova	Za plačilo
37	1. od 12 na 14 mesecev	4,20 %	01100-2001385998		
38	2. od 12 na 15 mesecev	6,25 %	01100-2001385998		
39	3. od 12 na 16 mesecev	8,40 %	01100-2001385998		
40	4. od 12 na 17 mesecev	10,55 %	01100-2001385998		
41	5. od 12 na 18 mesecev	12,60 %	01100-2001385998		
42	Skupaj				

	Dodatno pokojninsko zavarovanje ZPIZ-1		Št. zavarovancev	Vplačano
43	Prispevek za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje		1	5.950,00
44	Premija za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje		7	59.058,00

Datum

Žig

Podpis odgovorne osebe

Vir: Obvezno dodatno zavarovanje, 2002.

PRILOGA 3

Tabela 4: Stanje v pokojninskih družbah 16. decembra 2002

	Pokojninska družba A	Druga penzija *	Pokojninska družba SKB	Skupna pokojninska družba	Prva pokojninska družba - kolektivno zavarovanje	Prva pokojninska družba - individualno zavarovanje	Moja naložba
Število vključenih podjetij	133	n.p.	29	92	523	n.p.	124
Vsi zavarovanci	24.000	n.p.	4.604	35.500	22.888	98	15.026
Zavarovanci, ki plačujejo premije	24.000	n.p.	4.604	33.534	21.754	98	15.026
• od tega individualni	460	n.p.	264	0	1.385	n.p.	56
Skupna vrednost premij (v mio SIT)	3.900	n.p.	298	4.456**	1.576,00	5,07	1.100
Vrednost premij idividualnih zavarovancev (v mio SIT)	31	n.p.	18,5	0	61,4	n.p.	5
Število zavarovancev konec leta 2002 (ocena)	25.000	n.p.	n.p.	prek 38.600	23.885	n.p.	16.000
Povprečna mesečna premija na zavarovanca (v SIT)	9.600	n.p.	11.280	13.100	7.840	n.p.	8.500
Stroški na zavarovanca							
• individualna zavarovanja	3-odstotna vstopna provizija in 1,25-odstotna letna upravljaljska provizija, do 0,3 odstotka padajoča	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	2,6% upravljaljska provizija
• kolektivna zavarovanja	3- odstotna vstopna provizija in 1,25-odstotna letna upravljaljska provizija, do 0,3 odstotka padajoča	n.p.	n.p.	vstopna provizija 388,50 SIT, stroški upravljanja 118,38 SIT	n.p.	n.p.	2,6% upravljaljska provizija
Sestava zavarovancev							
• po starosti	n.p.	n.p.	n.p.	do 40 let 54 odstotka, nad 40 let 46 odstotkov	do 40 let 55 odstotkov, nad 40 let 45 odstotkov	n.p.	n.p.
• po spolu	moških 48,6 odstotka, žensk 51,4 odstotka	n.p.	n.p.	60 odstotkov moških in 40 odstotkov žensk	46 odstotkov žensk in 54 odstotkov moških	n.p.	n.p.
Povprečni mesečni donos za leto 2002 (v%)	0,93	n.p.	1,16	0,93	1,088	n.p.	1,22
Začetek zbiranja sredstev	avgust 2001	n.p.	5. november 2001	januar 2001	1. januar 2001	n.p.	1. marec 2001

Opombe: *Družbi Druga Penzija in Moja naložba se združujeta, zato iz Druge Penzije niso posredovali popolnih podatkov, **na dan 30.11.2002, do konca leta 2002 predvidoma prek 4.900 milijonov tolarjev.

Vir: Kranjec, 2003, priloga str. 18.

Tabela 5: Stanje v vzajemnih pokojninskih skladih 16. decembra 2002

	Generali SKB zavarovalnica	Banka Koper	Probanka	Kapitalska družba	Abanka
Število vključenih podjetij	52	42	42	87	12
Vsi zavarovanci	3.475	3.075	1.950	22.852	1.218
Zavarovanci, ki plačujejo premije	2.992	2.945	1.850	22.551	1.065
• od tega individualni	8%	25	0	650	0
Skupna vrednost premij (v mio SIT)	293,34*	403,73	90	4.219	115
Vrednost premij idividualnih zavarovancev (v mio SIT)	10 odstotkov	1,98	0	n.p.	0
Število zavarovancev konec leta 2002 (ocena)	3.500	5.000	1.950	25.000	1.500
Povprečna mesečna premija na zavarovanca (v SIT)	približno 10.000	13.735,28	7.000	14.528	11.270
Povprečni mesečni obračunani stroški na zavarovanca					
• individualna zavarovanja	vstopna provizija 155 SIT upravljalški stroški 54 SIT	vstopna provizija 5,75% vsakokrat vplačanega zneska v prvem letu varčevanja, 5% v drugem letu, 4,25% v tretjem letu varčevanja; upravljalški stroški 1,25 % povprečne letne čiste vrednosti sredstev	0	n.p.	n.p.
• kolektivna zavarovanja	vstopna provizija 155 SIT upravljalški stroški 54 SIT	***, ****	upravljalški stroški: 290 SIT *****	n.p.	vstopna provizija 230 SIT; upravljalški stroški: 65 SIT
Sestava zavarovancev					
• po starosti	do 40 let 65 odstotkov, nad 40 let 35 odstotkov	do 40 let 65 odstotkov, prek 40 let 35 odstotkov	do 40 let 54 odstotkov, nad 40 let 46 odstotkov	do 40 let 53 odstotkov, nad 40 let 47 odstotkov	do 45 let 71,6 odstotka nad 45 let 28,4 odstotka
• po spolu	58 odstotkov žensk in 42 odstotkov moških	54,42 odstotka žensk in 45,58 odstotka moških	34 odstotkov žensk in 66 odstotkov moških	67 odstotkov moških in 33 odstotkov žensk	25,19 odstotka moških in 71,81 odstotka žensk
Povprečni mesečni donos za leto 2002 (v%)	0,8038**	2,28	2,16	0,97	2,54
Začetek zbiranja sredstev	junij 2002	1. julij 2001 kolektivno, november 2002 individualno	december 2001	1.april 2001	1.januar 2002

Opombe: * 30. novembra, ** podatek o mesečnem donosu ne upošteva primerjalne višine stroškov in načina pripisa dobička individualni polici., *** vstopni stroški: v skladu s pokojninskim načrtom ne smejo presežati 4,25% vsakokratne plačane premije, povprečna višina vstopnih stroškov je 3,22%, **** 1,25 % povprečne letne čiste vrednosti sredstev, septembra je znašala 171,21 tolarja na zavarovanca., ***** skupni mesečni stroški.

Vir: Kranjec, 2003, priloga str. 18.

Tabela 6: Stanje v zavarovalnicah 16. decembra 2002

	Triglav	Adriatic	Slovenica
Število vključenih podjetij	1.197	25	58
Vsi zavarovanci	41.708	1.395	4.430
Zavarovanci, ki plačujejo premije	33.143	1.395	4.430
• od tega individualni	21.170	0	20
Skupna vrednost premij (v mio SIT)	4.154	59,3	125,15
Vrednost premij idividualnih zavarovancev (v mio SIT)	2.678	0	7,75
Število zavarovancev konec leta 2002 (ocena)	43.000	1.400	5.000
Povprečna mesečna premija na zavarovanca (v SIT)	8.600	8.000	8.725
Povprečni mesečni obračunani stroški na zavarovanca (v SIT)			
• individualna zavarovanja	607 SIT *	0	vstopna provizija 7,34% **, upravljalska provizija 1,5% ***
• kolektivna zavarovanja	577 SIT *	255 SIT *	vstopna provizija 7,34% **, upravljalska provizija 1,5% ***
Struktura zavarovancev			
• po starosti	do 45 let 77,9 odstotka nad 45 let 22,1 odstotka	do 40 let 60,4 odstotka, nad 40 let 39,6 odstotka	do 40 let 64 odstotkov, nad 40 let 36 odstotkov
• po spolu	49,7 odstotka žensk in 50,3 odstotka moških	60 odstotkov žensk, 40 odstotkov moških	58 odstotkov žensk, 42 odstotkov moških
Povprečni mesečni donos za leto 2002 (v%)	1,03	0,88	0,8
Začetek zbiranja sredstev	avgust 2000	1. april 2001	december 2000

Opombe: * skupaj vstopna, upravljalska in izstopna provizija, ** vstopni stroški so v prvih treh letih za petdeset odstotkov višji, *** povprečne letne vrednosti sredstev kritnega sklada.

Vir: Kranjec, 2003, priloga str. 18.

